

mirovne novosti

broj 18-19

juli/srpanj - avgust/kolovoz 2012.

Poslije Drugoga svjetskog rata, za vrijeme SFRJ, prva skupina kažnjenika došla je na Goli otok, tačnije, bila izbačena iz broda na stijene, 9. 7. 1949., ukupno oko 1200 ljudi, i označila je početak osnivanja Gologa otoka kao strogog zatvora, gdje su isključivo bili zatvarani politički zatvorenici. Zatvor je prestao s radom 1988., a godinu poslije 1989., je potpuno napušten i danas je dijelom u ruševinama. Goli otok danas posjećuju turisti, te ribari i pastiri s otoka Raba koji tu preko ljeta dovezu ovce na ispašu. Izvor: http://hr.wikipedia.org/wiki/Goli_otok

U ovom broju:

- Odmak od aktivizma?!
- Rodna osjetljivost i mehanizmi potrage za istinom, pravdom, reparacijama i garancijama neponavljanja
- U nasljeđe nam ostavite mir
- Obilježen 26. juni – Međunarodni dan podrške žrtvama torture
- Busovača u očima mladih
- Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici
- Mladi ljudi iz BiH značajan dio globalne mreže
- Komuniciranje pravde: predstavljanje novog istraživačkog projekta
- Stanje ljudskih prava u Bosni i Hercegovini
- Zdravlje nije samo odsustvo bolesti!
- BiH Gordijev Čvor: Ustavna Reforma
- Obilježena 19. obljetnica ubojstva 312 Hrvata u Bugojnu
- INTERVJU: Nasilje nije ono najgore
- Počela druga Ljetna škola civilnih sloboda i aktivizma

mreža za izgradnju mira

Piše:

**Šejla
Dizdarević**

www.oneworldsee.org

impresum

*Glavni i odgovorni
urednik:*

Goran Bubalo

Redakcija:

Edita Čolo

Suzana Božić

Šejla Dizdarević

design/DTP obrada

Šejla Dizdarević

www.oneworldsee.org

kontakt

info@mreza-mira.net

www.mreza-mira.net

tel: +387 33 812 401

Odmak od aktivizma?!

Kada sam prvi put vidjela poziv za Odmak za umorne aktiviste/kinje u organizaciji Miramida centra iz Grožnjana (Istra, Hrvatska), bilo je to u trenutku kada sam po prvi put u životu bila na rubu suza jer nisam mogla da obavim svoj posao. Normalno je da se iznerviram, da me frustriraju kojekakve stvari, ali do suza još nisam bila stigla. Naizgled jednostavna stvar, nedostajalo je malo novaca za održavanje strip radionice za djecu, a ispalo je da je svejedno koliko je novca potrebno, jer ga niko ne daje. Na kraju sam ipak uspjela naći sredstva, radionica je održana, a poziv za Grožnjan je bio zaboravljen.

Ipak, poziv je ponovo upućen putem mailing liste Mreže mira nekoliko sedmica poslije, i ovaj put sam se odlučila prijaviti. U tom trenutku sam radila na većem i zahtjevnijem projektu, a odmor planirala tek za avgust. Ipak, ova riječ Odmak je zvučala previše dobro da se propusti.

I drago mi je što sam se prijavila, jer sam upoznala Anu Bitoljanovu i Gorana Božičevića koji vode Miramida centar u Grožnjanu. Oni su mi na svoj nenametljiv način za pet dana pomogli da vratim fokus na prave stvari. Činjenica je da sam se previše bila zapetljala u trčanje za projektima, donatorima, pokušavala biti na svakoj konferenciji i događaju, gubeći previše vremena da bih zapravo imala rezultate.

Ali neću da ostatak priče bude o meni, svoju lekciju sam (nadam se!) naučila, ali bih voljela ispričati šta Goran i Ana rade, te ko je još imao priliku „odmaći se“ u Grožnjanu ove godine.

Mirovna okupljanja u okviru današnjeg Miramida centra počinju od 1999. godine seminarom „Otvorene terase“ sa sudionicima/cama iz BiH, Srbije i Hrvatske, te Steve Molnarom iz Peace Brigades International, ogranak SAD.

Miramida Centar osnovan je 2000. godine sa željom da služi kao regionalni, mirovni rezidencijalni centar. Do sada je održano 50-tak seminara i radionica. Zahvaljujući programu Quaker Peace & Social Witness www.quaker.org.uk, događanja se intenziviraju od 2004.

Ja sam učestvovala u prvom dijelu ovogodišnjeg odmaka od 5. do 6. jula, zajedno sa Senijom – Senkom Jakupović iz Sanskog Mosta, Nikolinom Zec iz Osijeka, te Željkom Špelićem i Marijanom Čapekom iz Lipika.

Na raspolaganju nam je bio terapeut Pavle Perković iz Zagreba, a jutarnju jogu te masažu vodila je Svetlana Kosanović iz Buja. Izbor prigodnih knjiga i stripova ustupila je Gradska knjižnica Buje. Uz to na programu je bilo i slikanje na platnu, te izleti do mora. Grožnjan je predivan istarski gradić koji ima jednu prodavnicu, poštu, dva restorana i preko umjetničkih 20 galerija.

Za Miramida centar, bio je to prvi Odmak nakon trogodišnje pauze. Odmak je jedinstveni program oporavka i prevencije sagorijevanja za ljude koji se bave teškim temama ratnog naslijeđa i izgradnje mira. Radi se o populaciji čiji je rad u svojim zajednicama često neprepoznat i potcijenjen ili se na njega gleda poprijeko jer otvara komunikaciju s 'drugom stranom' i brine o potrebama stradalih bez obzira na naciju. Odmak ukazuje na visok nivo izloženosti traumama i stresu, te potrebi brige o svom zdravlju koje je preduvjet za bilo kakav kvalitetan društveni angažman. Brinuti o sebi često se zaboravlja kod ljudi koji se veći dio svog posla bave problemima drugih: ugroženih skupina, žrtava rata i nasilja, nefunkcioniranjem državnog sistema.

Novost ovogodišnjeg Odmaka je da su prvi put na njemu sudjelovala i dvojica hrvatskih branitelja zainteresirana za mirovne procese u Hrvatskoj i široj regiji.

izaberimo mir zajedno

Drugi dio šestog Odmaka započeo je dva dana po našem odlasku kada su Grožnjan stigli/e aktivisti/kinje zagrebačke Documente – Centra za suočavanje s prošlošću, nedavni dobitnici Povelje Predsjednika RH. U tri dana je dvadeset troje uposlenika/ca i suradnika/ca ove organizacije radilo na izgradnji tima i prevenciji izgaranja.

Odmak financira britansko Religijsko društvo Prijatelja – Kvekeri koji su i pokrenuli ovaj program još 2004 u Grožnjanu. Do sada je kroz njega prošlo 80-ak ljudi iz postjugoslavenskih zemalja.

Na kraju ću još da kažem da još uvijek nisam stigla publikovati rezultate strip radionice s početka priče, koja je održana sredinom juna. Elektronski strip će biti objavljen (kada ga stignem spremi), a tema za razmišljanje nam svakako treba biti i to kako djeca dolaze na ideje o vilama bacačicama noževa ili zašto misle da u borbi između vitezova i šestoglavog zmaja treba da pobjedi zmaj?! A vama preporučujem da se ne zaboravite malo "odmaći". ■

mreža za izgradnju mira

Piše:

**Maja
Šošćarić**

Rodna osjetljivost i mehanizmi potrage za istinom, pravdom, reparacijama i garancijama neponavljanja

Sučeljavajući perspektive muškaraca i žena i kontekstualizirajući ih kako bi se pokazalo na koji način su etnička pripadnost i ratna iskustva povezana s pojmom roda, ovaj izvještaj tvrdi da su potrebe muškaraca i žena u procesima istine, pravde, reparacija i garancija neponavljanja u BiH veoma slične ukoliko se uzme u obzir samo njihov spol. Ipak, ako se uzme u obzir rodno razumijevanje, dakle, društveno i kulturalno konstruirane uloge muškaraca i žena, potrebe i zahtjevi muškaraca i žena žrtava rata odmah se razlikuju. Žene u BiH nisu imale veliku ulogu u zaključenju mira (DPA), ali su imale i itekako imaju tu ulogu u izgradnji mira danas. Dvije ilustrativne analize su provedene za potrebe izvještaja sa žrtvama rata iz različitih dijelova BiH: prva se osvrće na situaciju muškaraca i žena bivših logoraša i žrtava torture (uključujući ratno silovanje), a druga se fokusira na situaciju obitelji nestalih. Obje kratke studije pokazuju da integracija rodne osjetljivosti itekako može biti korisna u razumijevanju šireg društvenog konteksta traume i post-konfliktnih iskustava.

Izvještaj je identificirao nekoliko ključnih BiH zakona, strategija i dokumenata u oblasti tranzicijske pravde. Od 2008. godine, BiH ima Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina, čiji je cilj procesuirati sve ratne zločine za maksimalno 15 godina. Taj se dokument koncentrirao isključivo na kaznenu pravdu. Suprotno tomu, tek završena ali još neusvojena Strategija tranzicijske pravde ima za cilj baviti se ostalim trima elementima tranzicijske pravde: istinom, reparacijama i institucionalnim reformama. Uz to, od 2004. godine, BiH ima i državni Zakon o nestalim osobama, koji predviđa Centralnu evidenciju za nestale (CEN) i Fond za nestale osobe, od čega još ni jedno ni drugo nije realizirano. Dok se Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina i Zakon o nestalim osobama u izvještaju IW-a ne smatraju posebno rodno osjetljivima, prvi javni nacrt Strategije tranzicijske pravde pokazuje jasan potencijal rodne osjetljivosti.

U području reparacija, potrebno je spomenuti nekoliko inicijativa. Trenutačno, Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica BiH vodi proces rada na dokumentu pod nazivom «Program za poboljšanje položaja za žene žrtve ratnog silovanja, seksualnog nasilja i torture 2013.-2016.». Usprkos imenu, postoje indicije da Program planira uključiti i muškarce. Također, udruženja bivših logoraša zajedno sa ženskim organizacijama rade na nacrtu državnog Zakona o pravima žrtava torture i civilnih žrtava rata, budući da takav zakon trenutno ne postoji i nijedan postojeći zakon ne smatra bivše logoraše kategorijom žrtava rata. Što se tiče povratnika, Vijeće ministara je 2010. godine usvojilo Revidiranu strategiju za implementaciju Aneksa VII Daytonskog mirovnog sporazuma. Dok spomenuta strategija nije posebno rodno osjetljiva, očekuje se da će i Program za poboljšanje položaja za žene žrtve ratnog silovanja, seksualnog nasilja i torture 2013.-2016. i Zakon o pravima žrtava torture i civilnih žrtava rata to biti. Što se tiče garancija neponavljanja, Ministarstvo pravde trenutno radi na nacrtu zakona o lustraciji koji će onda ići na usvajanje. Nekoliko prijašnjih sličnih inicijativa je bilo neuspješno. O rodnoj osjetljivosti dokumenta moći će se govoriti nakon što njegov nacrt bude javan.

Razlike u rodnom shvaćanju vjerojatno su najmanje kad je riječ o istini: žrtve rata, bilo muškarci ili žene, Bošnjaci, Srbi ili Hrvati, svi žele znati istinu, i imaju ju pravo znati sudeći po velikom broju međunarodnih pravnih instrumenata. Ipak, u praktičnoj implementaciji utvrđivanja činjenica u BiH, žene i njihova iskustva u ratu dosada su bili vrlo malo zastupljeni. U BiH su dosada postojala dva neuspješna pokušaja osnivanja nacionalne komisije za istinu, kao i nekoliko prilično neuspješnih lokalnih inicijativa. Dvije regionalne inicijative organizacija civilnog društva, Koalicija za REKOM i Ženski sud za bivšu Jugoslaviju, trenutno su u procesu zagovaranja. Dok rodna osjetljivost REKOMa još nije bliže definirana, Ženski sud bi trebao biti posvećen isključivo ženskim javnim svjedočenjima.

Kad se govori o pravdi, BiH sudovi koriste nekoliko kaznenih zakona (Kazneni zakon BiH, Kazneni zakon SFRJ, te kazene zakona entiteta i Brčko Distrikta), čime su otvoreni putevi za velike razlike u kaznama. Zbog ovoga žrtve torture u širem smislu riječi, većinom muškarci, i ratnog silovanja,

izaberimo mir zajedno

većinom žene, često imaju osjećaj da pravda nije zadovoljena. Kazneni zakon BiH ne fokusira se na žrtvu i spominje ovu kategoriju tek nekoliko puta. Od uvođenja novog BiH Kaznenog zakona 2003. sve do kraja 2011. godine, bilo je ukupno 250 riješenih predmeta ratnih zločina pred svim BiH sudovima. Radi usporedbe, Haški je tribunal započeo 75 i do sada riješio 55, naravno mnogo većih i kompleksnijih, slučajeva, od osnutka 1993. godine.

Do sredine 2012. godine, Sud BiH je zaključio 31 slučaj ratnih zločina silovanja i ostalih oblika seksualnog nasilja. 29 slučajeva je završeno drugostupanjskim presudama, dok su 2 slučaja završena u prvoj instanci. 34 osobe su osuđene za seksualno nasilje, dok je 5 osoba oslobođeno. Isto tako, u zadnje se vrijeme seksualno nasilje procesuiralo sve više i na entitetskoj razini. Do sredine 2011. godine, ICTY je okončao 20 slučajeva koji su uključivali između ostaloga individualnu ili zapovjednu odgovornost za ratno silovanje i ostale oblike seksualnog nasilja. U ovih 20 slučajeva, 78 pojedinaca je optuženo, a 28 osuđeno. Isto tako, daljnjih 20 osoba je trenutno na suđenjima za ratno seksualno nasilje pred Tribunalom.

Po nekim procjenama 98% nestalih osoba su muškarci. Obitelji nestalih osoba podnijele su veliki broj žalbi pred Ustavnim sudom BiH, no razočarane su jer odluke Ustavnog suda u njihovu korist nikada nisu provedene. 13 je takvih neprovedenih odluka koje se tiču ukupno 1183 osobe koje su podnijele zahtjev. Često su aplikanti žene. Primjerice, u slučaju Selimović i ostali protiv RS (Srebrenica), od 49 aplikanata, većina su bile žene, neke i majke čak trojice nestalih sinova. Ako se iscrpe sve domaće instance, obitelji imaju pravo na žalbu Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu ili UN-ovom Vijeću za ljudska prava. Do sada, bilo je takvih 28 žalbi (15 pred Europskim sudom i 13 pred Vijećem za ljudska prava). Nijedan slučaj još uvijek nije okončan.

Također, muškarci mnogo češće svjedoče na sudovima u predmetima ratnih zločina nego to čine žene, osim u slučajevima ratnog seksualnog nasilja, gdje muškarci izrazito teško svjedoče. Na Sudu BiH pri Odjelu I za ratne zločine u periodu između sredine 2005. i sredine 2012. godine, bilo je samo 19% svjedokinja. Nije poznato koliko ih je od toga bilo zaštićenih, jer ne postoji podatak. Zanimljivo je da su svjedokinje činile 23% ukupnog broja svjedoka Tužilaštva, dok je obrana optuženih pozvala tek 10% žena svjedokinja. Ovo je vrlo jasan pokazatelj da su svjedočenja žena, koje su u velikoj mjeri pogođene ratom, često ključna za optužbu, a istovremeno i da ih obrana optuženih ratnih zločinaca često vidi kao najveću prijetnju.

Budući da je područje reparacije najpraktičnije od sva četiri, razlike u potrebama muškaraca i žena su ovdje i najvidljivije. Ne postoji jasna reparacijska shema u BiH, i postojeći modeli invalidskih mirovina isplaćuju se na osnovu invaliditeta i osobnog dohotka, a ne kao reparacija

Izvještaj je predstavljen na okruglom stolu „Rodna osjetljivost i mehanizmi potrage za istinom, pravdom, reparacijama i garancijama neponavljanja“ koji je organizirala organizacija Impunity Watch

Impunity Watch (www.impunitywatch.org) je međunarodna neprofitna organizacija sa sjedištem u Utrechtu, a cilj joj je borba protiv nekažnjivosti i promicanje odgovornosti za nedjela iz prošlosti u zemljama koje su svjedočile brutalnim konfliktima. Ovaj projekt Impunity Watch-a imao je za cilj procijeniti trenutačno stanje te predložiti korake potrebne za povećanje rodne osjetljivosti u procesima tranzicijske pravde u Bosni i Hercegovini.

Navedeni procesi odnose se na potragu za istinom, pravdom, reparacijama te garancijom neponavljanja. Istraživanje je provedeno s ciljem analize i usporedbe različitih perspektiva i praksi u tranzicijskoj pravdi na tri kontinenta: u državama Burundi, Guatemali te Bosni i Hercegovini. Konačni rezultat ovoga projekta bit će tri izvještaja (iz svake države pojedinačno), kao i četvrti dokument - komparativna analiza.

Impunity Watch je u Bosni i Hercegovini proveo navedeno istraživanje uz veliku potporu Mreže za izgradnju mira. U koordinaciju Mreže su uključeni lokalni partneri Impunity Watch-a, Catholic Relief Services (CRS) i Caritas BK BiH.

mreža za izgradnju mira

Žene u BiH nisu imale veliku ulogu u zaključenju mira (DPA), ali su imale i itekako imaju tu ulogu u izgradnji mira danas. Dvije ilustrativne analize su provedene za potrebe izvještaja sa žrtvama rata iz različitih dijelova BiH: prva se osvrće na situaciju muškaraca i žena bivših logoraša i žrtava torture (uključujući ratno silovanje), a druga se fokusira na situaciju obitelji nestalih.

za povredu ljudskih prava. Isto tako, državno i entitetsko zakonodavstvo ili u potpunosti ne prepoznaje čitavu kategoriju žrtava (bivši logoraši); ili ih prepoznaje samo u jednom od entiteta (žrtve ratnog seksualnog nasilja); ili ih pak u potpunosti prepoznaje, ali se zakon ne implementira (obitelji nestalih osoba); ili se implementira u velikoj mjeri što se tiče povratka imovine, ali nikada nije uspjelo zagarantirati održivi povratak (raseljene osobe). Žene su posebno ranjiva kategorija u kontekstu svih ovih kategorija, jer osim nepostojećih ili samo skromnih primanja, nemaju prioritet u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, obrazovanju ili zapošljavanju. Posebno su ovim pogođene žene koje žive u dislociranim ruralnim prostorima.

Bivši logoraši, prema nekim procjenama 200,000 njih koji su bili zatočeni u bar 657 logora u cijeloj BiH, ne postoje kao kategorija žrtava. Entitetski zakoni o civilnim žrtvama rata ne obuhvaćaju niti reparacije ovim žrtvama, pa njihov certifikat o statusu može poslužiti samo za zahtjev za odštetom pri građanskim parničnim postupcima. Primjerice, Savez logoraša BiH je podnio više od 20,000 takvih tužbi protiv RS-a i susjednih zemalja Srbije, Crne Gore i Hrvatske. Isto tako, Savez logoraša RS je 2009. godine podnio 536 tužbi protiv Federacije.

Rezultati takvih tužbi su dosada bili veoma problematični. Procesi su skupi a konačne isplate, ukoliko ih sudovi dosude, krajnje nesigurne. Još od 2003. godine, kad je sud u Banja Luci naredio RS-u da isplati 4500 KM, ili 9KM po danu, Bošnjaku koji je proveo 17 mjeseci u logoru u Banja Luci, presude izuzetno variraju od suda do suda. Nedavno su iznosi na nekim sudovima dosegli 900 KM po danu. Sve odluke o isplati podliježu isključivoj autonomiji sudova, čime se otvara prostor velikoj političkoj manipulaciji.

Civilne žrtve rata teško dokazuju status. U Federaciji, ukoliko se dokaže 60%-tna invalidnost ili ratno silovanje, iznos mjesečne naknade je 507 KM. U RS-u, prema Zakonu o zaštiti žrtava rata, 60%-tna invalidnost garantira 350 KM mjesečno, a žrtve ratnog seksualnog nasilja nisu kao u Federaciji oslobođene dokazivanja stupnja tjelesne oštećenosti, pa im se isplaćuje između 100 i 350 KM mjesečno.

Prema Zakonu o nestalim osobama, samo djeca nestalih osoba (ne supružnici) imaju prioritet u zaposlenju i obrazovanju. Isto tako, obitelji nestalih imaju pravo na zdravstveno osiguranje poput svih zaposlenih osoba. No, ovo nije slučaj u praksi. Zakon o nestalim osobama ne uključuje nikakav oblik potpore za obitelji nestalih osoba koje su raseljene a ne žele se vratiti u prijeratno mjesto prebivališta. Zakon se ne osvrće na posebne potrebe obitelji nestalih osoba, posebice u smislu njihove psihosocijalne traume.

Slično obiteljima nestalih osoba, djeci povratnika i raseljenih osoba se garantiraju brojna prava. Suprotno tomu, ženama povratnicama ta ista prava nisu garantirana. Međutim ako se uzme u obzir njihova specifična situacija, one bi trebale imati ta prava. Neke nevladine organizacije koje rade s povratnicama navode da se žene često smatraju materijalističnima i susreću s predrasudama i nerazumijevanjem društva ako potražuju imovinu, jer u BiH društvu se smatra da je to uloga muškaraca. Civilno društvo, posebice žene, inače igra veliku ulogu u rehabilitaciji, psihosocijalnoj podršci žrtvama, edukaciji i pomoći u zapošljavanju, te besplatnoj pravnoj pomoći za žrtve (s tim da BiH još uvijek nema državni zakon o besplatnoj pravnoj pomoći). Budući se državne institucije u javnosti često ne percipiraju kao dovoljno utjecajne za promjenu dominantnih razumijevanja konflikta, aktivnosti civilnog društva i medija su od posebne važnosti.

Što se tiče garancija neponavljanja, žene su i dalje nedovoljno zastupljene u institucijama sektora sigurnosti u BiH, bilo policiji ili oružanim snagama (6-7%). U pravosuđu, žene su brojnije od muškaraca (skoro 60%), ali samo na nižim pozicijama u sudovima i tužilaštvima. U politici, također, žene su manje brojne, usprkos propisu Izbornog zakona kojim im se garantira barem 30% zastupljenosti na kandidatskim listama.

U skladu s UN Rezolucijama Vijeća sigurnosti 1325, 1820, 1888, 1889 i 1960, BiH raspolaže institucionalnim mehanizmima za rodnu jednakost. Ima Agenciju za ravnopravnost spolova kao i dva entitetska gender centra, a bila je i prva zemlja na Balkanu koja je usvojila NAP za implementaciju UNSCR 1325. Isto tako, BiH ima Zakon o ravnopravnosti spolova, entitetske zakone o borbi protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u obitelji, te Gender akcijski plan 2006.-2010. Sve su ovo hvalevrijedne inicijative koje samo mogu ohrabriti predstavnike institucija u napretku pri integraciji rodni pitanja u procese tranzicijske pravde. ■

izaberimo mir zajedno

U nasljeđe nam ostavite mir

Učenici osnovnih i srednjih škola, njih 50, iz razvojnih programa Majeveca i Ozren organizacije World Vision Bosne i Hercegovine, provelo je četiri nezaboravna dana u Sarajevu tokom kojih su učestvovali u ljetnoj školi "Zagovarajmo za mir 2012". Ljetna škola je održana u periodu od 10. do 13. jula ove godine i imala je za cilj da istraži kako dječija prava i dječije učešće u gradnji mira unutar ruralnih zajednica utiče na razvoj boljeg i pravednijeg društva koje poštuje glas djece i mladih. Ljetnu školu je podržao World Vision Švicarske.

Pripreme za ljetnu školu počele su još u februaru, nakon čega je održano 18 radionica za mlade, te 10 radionica za djecu, tj. učenike osnovnih škola. Putem radionica, učesnicima se željela pružiti prilika da steknu znanja i vještine kako bi identifikovali i dokumentovali pitanja koja se tiču njihove uloge u donošenju odluka i građenju mira kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou.

Radionice za mlade su rezultirale izložbom fotografija koje su mladi napravili tokom proteklih mjeseci, dok su radionice za učenike osnovnih škola rezultirale materijalom koji se može iskoristiti za zagovaranje. Oba ova sadržaja prikazala su glavne poruke koje se tiču prava mladih i djece na učešće u procesima gradnje mira i donošenja odluka.

Tokom svog boravka na ljetnoj školi u Sarajevu, učesnici su imali priliku da rade na unapređenju svojih materijala, a čitav projekat je kulminirao javnim događajem u petak, 13. jula. Tada je u Franjevačkom kulturnom centru u Sarajevu održana izložba fotografskih radova mladih, te su predstavljene i dječije poruke.

Jedna od 44 izložene fotografije bila je i Marijina. "Naša izreka kaže: Voli svoje, poštuju tuđe" govori Marija dok ponosno pokazuje svoju fotografiju. Fotografija ima i poruku koju želi poslati, dodaje

ona: "Svako ima svoja vjerovanja i mi bismo trebali učiti više o drugim vjerama, učiti više jedni o drugima i naučiti da poštujemo jedni druge".

Mlada djevojka nam onda pokazuje svoju sljedeću fotografiju koja je također izložena. "Ova se zove 'Ljubav je smisao života'. Njome sam htjela poslati poruku da ljubav treba biti vječna i da je ne izgubimo kad ostarimo".

Svaka od fotografija na izložbi nosi poruku, nešto što mladi žele da podijele sa širom javnosti u Bosni i Hercegovini: "Spriječimo diskriminaciju u sportu", "Zaustavimo lanac trgovine ljudima", "Ljubavlju protiv mržnje", "Pazi ko će biti tvoj uzor", itd.

I dok su mladi poruku poslali kroz fotografije, oni mlađi su pripremili program u Centru. Nakon što su u parovima predstavili svoje poruke mira, zajedno su sa pozornice poručili svima prisutnima "U nasljeđe nam ostavite mir".

Jedna od učesnica ljetne škole, 14-godišnja Elma, kaže da nikada nije učestvovala ni u čemu sličnom. "Bilo mi je prekrasno. Upoznala sam mnogo prijatelja, mnogo djece i nije mi bilo važno koje su religije" dodaje ona.

Na pitanje šta je naučila, Elma odgovara "Važno je da poštujemo jedni druge i da budemo prijatelji". Njena kolegica, 15-godišnja Hanka se slaže "Ova ljetna škola je nešto veliko za mene. Svako novo iskustvo, svako novo prijateljstvo je veliko blago za mene".

Nakon što je ljetna škola završila, djeca su se pozdravila i uputila svojim kućama. Razmijenili su brojeve telefona, nadajući se da će ostati u kontaktu. Ali tu je i još jedna nada, otkriva Hanka: "Nadamo se da će naša poruka mira doći do cilja i da će nas odrasli poslušati".

U projektu su učestvovala sljedeće

World Vision

Piše:

Aida Šunje

World Vision

mreža za izgradnju mira

osnovne škole: Tojšići, Sapna, Vuk Karadžić iz Ročevića, Grivice, Sveti Sava Kakmuš, Vuk Karadžić iz Petrova, te udruženja mladih iz Sapna i Petrova.

World Vision je međunarodna organizacija za pomoć, razvoj i javno zagovaranje, posvećena radu s djecom, porodicama i zajednicama kako bi prevazišli siromaštvo i nepravdu. World Vision radi u službi svih ljudi, bez obzira na njihovu vjeru, rasu, etničku pripadnost ili spol. U Bosni i Hercegovini, World Vision je aktivan od 1994. godine. Više informacija možete pronaci na web-stranici: www.worldvision.ba ■

Obilježen 26. juni – Međunarodni dan podrške žrtvama torture

UG „Vive Žene“ iz Tuzle koja svoje dugogodišnje djelovanje bazira na radu sa traumatiziranim porodicama i pojedincima, i ove godine su obilježile 26. juni, Međunarodni dan podrške žrtvama torture.

Manifestacija „Svijet bez torture“, uz moto „Rehabilitacija je pravo – rehabilitacija uspijeva“, je organizovana na platou šetališta Slana Banja u saradnji sa Biroom za ljudska prava iz Tuzle, a uz podršku Evropske unije.

Manifestaciju čiji je cilj podsjetiti društvenu zajednicu na obavezu rehabilitacije svih žrtava torture zvanično je otvorio Jasmin Imamović, načelnik Općine Tuzla.

Udruženje građana „Vive Žene“, u toku 2011. godine su pružile podršku za 423 osobe koje su preživjele torturu.

U okviru programa posjetitelji su mogli pogledati retrospektivnu izložbu slika „Vive žene – pet godina u borbi protiv torture“ autora Senada Pirića – Čupe, novinara portala Tuzlarije, te pogledati likovne radove mališana iz Podrinja i kulturni program u kojem su učestvovali Vokalni ansambl „Iskre“, UKUD „Zvonko Cerić“, Plesni klub Sandoval i HUG „Zemlja djece“. Cilj Manifestacije je upoznati BiH javnost o pravima žrtvama torture, a takođe i objasniti značaj rehabilitacije. Rehabilitacija predstavlja ključni faktor u oporavku pojedinca, njihovih porodica, a takođe i cijelog društva. Svrha rehabilitacije je da osnaži osobe koje su preživjele torturu da nastave život kao punopravni članovi društva. Za obnovu života osobe čije je dostojanstvo uništeno treba vremena, i takođe je potrebno osigurati dugotrajnu psihološku, medicinsku, materijalnu i socijalnu pomoć.

Pozitivni uticaji rehabilitacije su dugoročni, a odnose se na oporavak pojedinca, zajednice i društva u cjelini. Rehabilitacija igra ključnu ulogu u promicanju demokratije, suživota i poštivanja ljudskih prava.

Važno je istaći da je rehabilitacija moguća. Rehabilitacija za žrtve torture se sprovodi u BiH na psihijatrijskim klinikama, centrima za mentalnu zdravlje, a takođe preživjeli i njihove članovi porodice pomoć mogu zatražiti i u Vive Žene, Centru za terapiju i rehabilitaciju, kao i drugim nevladinim organizacijama. ■

Piše:

**Dajana
Stanišić**

Busovača u očima mladih

Često se kaže da nije važna situacija s kojom se suočimo, nego naš stav prema njoj. A situacija u Busovači, prelijepom gradiću u Središnjoj Bosni je daleko od idealne. Mnogi će reći da je bit u tome da mislimo i gledamo pozitivno, nadamo se, i onda možda postanemo zadovoljni i dugoročno se prilagodimo, a omladina dobije ono što je zaslužila. Ako ćemo tako, onda uvjeti u našem gradu i nisu tako loši.

Busovača, iako malen grad, ima mnogo toga ponuditi; predivne planine, razvijen turizam, česta kulturna okupljanja, mnogo političkih stranaka, mladih i ambicioznih ljudi, mnogi kažu i mjesto dobre zabave, ali da li i više od toga?!

Iznenađuje podatak da brojimo ukupno 43 registrirana udruženja, od toga 15 sportskih, 8 omladinskih, a ostalo su udruženja građana.

Kino Theatre jedno je od bolje opremljenih u BiH, i u svojoj ponudi nerijetko nudi mnogo kvalitetnih i dobrih filmova. Sve su to mjesta gdje mladi mogu iskoristiti svoje slobodno vrijeme, a imaju ga možda i previše, i to je pravi problem našeg grada!!!

Većina mladih nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja odlaze u veće gradove kako bi se dodatno obrazovali, a nakon povratka suočeni su s grubom stvarnošću da za njih posla u našem gradu, nažalost nema. Služba za zapošljavanje SBK-a, Ispostava/Biro Busovača trenutno broji 3.116 nezaposlenih, od čega je 656 njih mlađe od 25 godina. Školovani, mladi, ambiciozni, a bez adekvatnog mjesta za zaposlenje. Nije ni čudo što bi velika većina njih rado napustila Busovaču, u potrazi za boljom budućnošću.

Općina, kao jezgro našeg grada, već dugi niz godina ne prima niti pripravnike, kako kažu zbog teške financijske situacije, pa što onda reći za ostale institucije?

Zastupnica mladih općine Busovača i predsjednica Omladinskog Centra Busovača, gđica. Maja Krišto, podijelila je s nama svoje mišljenje o mladima u našem gradu: „Omladinski Centar Busovača zajedno s još par organizacija (Kairos, ABF,...) već godinama svojim djelovanjem na busovačkoj kulturnoj sceni nastoje osigurati bolji status za mlade, kao i za socijalno ugrožene sa područja općine Busovača. Iako nemamo veliki lobi, a i Busovača je mala općina, mladi danas nisu u mogućnosti sve svoje snove ostvariti na ovim prostorima, što ih stavlja u nepovoljan položaj, te se događa da omladina odlazi u inozemstvo „trbuhom za kruhom“. I pored ove činjenice nekolicina je ipak konstantno prisutna i svojim djelovanjem pokušava neosporno poboljšati, iz dana u dan, sve lošije stanje naše države.

Osobno, ipak sam zadovoljna omladinom Busovače, to su doista velikodušna stvorenja, koji nesebično daju punim plućima sebe, i svoj trud ulažu u našu Busovaču.“

Dakle, možemo zaključiti da Busovača ima veliki potencijal, mnogo omladine jake duhom, spremnih voljom i osposobljenih pameću, koja je nerijetko za svoj rad dobivala brojne nagrade i međunarodna priznanja. Problem nastane, kad često zbog toga postanu predmet generalne hajke protiv istih ili sličnih mladih intelektualaca, koji se onda optužuju za „filozofiranje“, a to je svugdje najdubokoumnija radnja, osim kod nas na Balkanu, gdje je to grijeh.

Tim mladim ljudima zapravo je potrebna potpora, kako okoline, tako i vladajuće strukture, kako bi se u potpunosti ostvarili, vrijednost svojim diploma višestruko uvećali, kako na svoju korist, tako i na korist čitave zajednice. Bez potpore i ohrabrenja moglo bi se lako doći u stanje da vam mladi ljudi više neće znati odgovoriti na pitanje što im je

izaberimo mir zajedno

potrebno - dakle, dovesti se na razinu ispod koje nisu u mogućnosti ni definirati svoje ukuse, želje i potrebe, a kamoli izraziti pobunu protiv stanja i tretmana prema njima.

U Grčkoj je pronađena ploča stara preko 2.500 godina na kojoj piše da će svijet uskoro propasti jer je omladina krenula krivim putem, mimo drevnih tradicija i provjerenih vrijednosti. Pa ne dopustimo da se to dogodi, nego uložimo u omladinu na kojoj leži budućnost našeg grada.

Istina, situacija i nije baš idealna. Istina, bitniji je naš stav prema toj situaciji.

Također je istina da ništa ne možemo sami bez potpore i blagog vjetrova u leđa.

Bit je u tome da ne trebamo dopustiti da nas slomi čudljivost života. Trebamo se osjećati vrijednim, a ako mi vrijedimo, onda vrijedi i vrijeme koje imamo i trebamo ga iskoristiti za bolju budućnost nas, i generacija koje dolaze....

A doći će u bolju i sigurniju zajednicu, zvanu Busovača! ■

Općina Busovača

Glas žene

Bihać

www.glas-zene.org

Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici

“Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici” je naziv projekta koji se implementira na nivou Bosne i Hercegovine, pod pokroviteljstvom Švicarskog ureda za saradnju (SCO), gdje je učešće uzelo 11 ženskih nevladinih organizacija, među kojima i nevladina organizacija “Glas žene” iz Bihaća. Nosilac projekta je TPO Fondacija Sarajevo.

Glavni cilj ovog projekta je zasnovan na edukaciji žena mladih političarki/ra u BiH, kao i povećanje svijesti društva o ženskom izbornom tijelu kao snažnom aparatu, pogotovo u ruralnim dijelovima Bosne i Hercegovine, kao i rodno-osjetljivo obrazovanje mladih političara i političarki iz političkih stranaka u BiH.

“Ovaj projekat ima veliki značaj za dalji razvoj i aktiviranje ženske populacije, osobito u ruralnim područjima, sa ciljem što većeg učešća žena u javnom životu putem korištenja osnovnih ljudskih prava i sloboda. Kroz ovaj projekat imamo tri paralelne aktivnosti, a to je edukacija, lobiranje i kampanja. Organizacija “Glasa žene” će održati 12 edukativnih radionica sa ženama iz ruralnih područja, a prva je već održana u Pritoci u Bihaću, a već sljedeća je dogovorena 17. jula”, istakla je izvršna direktorica “Glasa žene” Enisa Raković.

U okviru pomenutog projekta, održana je i edukativna radionica 7. jula u hotelu “Paviljon” u Bihaću pod nazivom “Jednake mogućnosti za žene i muškarce, mlade političare i političarke”.

“Mladi ljudi su važni u razvoju svakog demokratskog društva, pa tako i u Bosni i Hercegovini. U cilju jačanja znanja mladih političara/ki smatram da je potrebna bolja suradnja vladinog i nevladinog sektora, kao i cjelokupne društvene zajednice. Ovim putem “Glas žene” zahvaljuje se političkim strankama, koje su putem svojih kandidata uzele učešće u ovoj radionici”.

Cilj ove radionice bio je osnažiti znanja i kapacitete mladih političara/ki po pitanju rodne ravnopravnosti, uvođenjem rodno-osjetljivih pristupa unutar partijskih struktura. Na kraju odabrana su tri mlada političara/ke za učešće na Političkoj akademiji u Sarajevu. Usvojena znanja na Akademiji mladi političari/ke će imati priliku primijeniti u izradi Gender akcionog plana u općini Bihać za 2013. godinu. ■

Mladi ljudi iz BiH značajan dio globalne mreže

U svom srcu, svi ljudi znaju da je svako dijete sveti dar, nasljednik Zemlje i glasnik nade, mira i bolje budućnosti. Svako razumije da djeca zaslužuju bolji svijet. Pripadnici različitih religija osjećaju posebnu odgovornost da mole i poduzmu korake kako bi svako dijete moglo imati dostojanstven život. Ova čežnja je univerzalna, a ljudi različitih religija nisu usamljeni u svojim nastojanjima. Djeca koja znaju da su sigurna, dragocjena i voljena mogu promijeniti svijet. Oni će izrasti u saosjećajne odrasle ljude koji će postati nosioci mira i koji će učiniti ovaj svijet boljim mjestom za život svih nas. Upravo ovo je vizija globalne mreže religija za djecu koja je osnovana 2000. godine od strane Arigatou fondacije iz Japana.

GNRC je jedina globalna mreža koja je posebno posvećena osiguravanju prava djece širom svijeta. Članovi ove mreže dolaze iz svih religijskih zajednica kao i različitih spiritualnih tradicija. Oni dijele zajedničku viziju pokušavajući svijet učiniti mjestom gdje će svako dijete moći uživati ne samo u pravu na život, nego i imati priliku da bude sretno i da doprinese pozitivnim promjenama. Oni vjeruju kako su molitva i akcija potrebne za ostvarenje ove vizije.

Ova globalna mreža se prvi put predstavila u BiH na seminaru pod nazivom „Miran život za djecu i omladinu“ koji je održan u Sarajevu u septembru 2010. godine. Ovaj seminar je za cilj imao motivisanje mladih ljudi koji dolaze iz različitih religijskih grupa da zajednički počnu raditi na izgradnji mira. Također predstavljena je i metodologija rada koja uključuje korištenje priručnika Learning to Live Together kao i obilježavanje svjetskog Dana akcije i molitve za djecu.

Od tada je formiran tim mladih ljudi koji su veoma uspješno nastavili realizovati

različite aktivnosti u okviru mreže i koji su BiH učinili veoma značajnom u tom globalnom kontekstu.

Neke od aktivnosti GNRC BiH su:

- Obilježavanje DPAC-a (Dana akcije i molitve za djecu) koje je upriličeno 20 i 21 novembra 2010. godine u Sarajevu. U obilježavanju je sudjelovalo oko 30 mladih ljudi iz cijele BiH koji su izrazili svoju solidarnost sa djecom koja žive u izuzetno teškim uslovima.
- Bazični trening o upotrebi priručnika Learning to Live Together, koji je organizovan od 11 do 13. marta 2011. u Sarajevu. Na ovom treningu je sudjelovalo 28 odraslih osoba učitelja, profesora, vjerskih službenika koji su imali priliku učiti o metodologiji rada i razmijeniti vlastita iskustva.
- Obilježavanje DPAC-a (Dana akcije i molitve za djecu) koje je upriličeno 20. novembra 2011. godine i koje je uključivalo radionicu i šetnju za mir pod nazivom „Mi sanjamo svijet bez nasilja za djecu i mlade“.

Piše:

**Lejla
Hasandedić**

GNRC (Global Network of Religions for Children)

mreža za izgradnju mira

- GNRC BiH je sudjelovao kao partner na regionalnoj ELSA Ex-Yu konferenciji gdje su studenti prava imali priliku da se pobliže upoznaju sa Konvencijom o pravima djece i načinom kako oni mogu pomoći djeci kojoj je pomoć potrebna.
- • Sudjelovali su i kao partneri na humanitarnom GuGu bazaru gdje je prikupljeni novac dat za liječenje bolesnog dječaka.
- • Konsultacije sa djecom koje su održane u Mostaru u februaru 2012. godine pod nazivom „Napredak djece, kraj siromaštva - Inspiriši, Djeluj, Promijeni“ kao

priprema za IV GNRC Forum u Tanzaniji.

Pored ovih aktivnosti koje su održane u BiH, članovi GNRC BiH su imali priliku sudjelovati u Parizu na LTLT treningu, zatim u Šri Lanci na radionici Youth for Peace i na IV GNRC Forumu u Tanzaniji. Također su postali i članovi Core Group GNRC Europe te imaju priliku aktivno sudjelovati u donošenju važnih odluka i time pozicionirati BiH kao važnu kariku u ovoj Globalnoj mreži.

Više informacija o GNRC možete potražiti na www.gnrc.net a ako želite kontaktirati GNRC BiH onda to možete učiniti putem e-mail adrese gnrcbh@gmail.com. ■

Komuniciranje pravde: predstavljanje novog istraživačkog projekta

Političari i međunarodni promatrači nam često kažu da stvaranje jedinstvene i demokratske države Bosne i Hercegovine ovisi o uspješnom procesu tranzicijske pravde. Možda najvažnije u tom procesu je da nove institucije i inicijative moraju zadobiti povjerenje bosanskog stanovništva u cjelini. Moraju se smatrati legitimnim autoritetima za donošenje odluka o tome ko je kriv i ko je nevin, kome je primjereno suditi, i šta je opravdana kazna.

U velikom dvogodišnjem istraživačkom projektu finansiranom od strane britanskog Ekonomskog i socijalnog istraživačkog vijeća (UK's Economic and Social Research Council) smo istraživali kako Sud Bosne i Hercegovine pokušava uspostaviti svoj legitimitet s bosanskog stanovništva putem procesa koji se zove "javni istup". To prilično novo polje rada, kao što je izvorni član tima za odnose sa javnošću Suda primijetio: ICTY nije imao značajan program odnosa sa javnošću za prvih šest godina postojanja, a sada pokušava nadoknaditi izgubljeno vrijeme. U Bosni su stvari bile drugačije, i od samog početka Sud BiH je nastojao uspostaviti komunikaciju sa svjedocima, žrtvama i veteranima kroz programe kao što su 'mrežu podrške sudu' od nevladinih organizacija, kroz saopštenja za medije i ažuriranje javno dostupne web stranice.

Poduzeli smo istraživanja da vidimo koliko su učinkoviti ti programi: da li je izgrađeno povjerenje javnosti u sud? Da li je došlo do novih zajedničkih razmišljanja o pravdi u BiH? Koje su implikacije tih programa za izgradnju pomirenja između različitih skupina i zajednica? Ta pitanja zahtijevaju dugotrajne istraživačke metode, tako da suradnica na istraživačkom projektu, dr. Michaelina Jakala, će provesti godinu vodeći intervjue i sudjelujući u programima odnosa sa javnosti u BiH kako bi se razvilo razumijevanje njihove prirode i učinaka.

Možda očekivano početni rezultati istraživanja ukazuju na složenu sliku. Prvi ključni nalazi ukazuju na značaj nevladinih organizacija i grupa u zajednici, odnosno na njihovo mjesto u odnosima sa javnošću. Jedna od ključnih primjedbi koje smo čuli je odvojenost ili 'distanca' između sudskih postupaka i svakodnevnog života ljudi. Članovi organizacija su govorili o bitnosti novinarskog praćenja suđenja, ali također i potrebi da službenici suda komuniciraju pitanja koja se odnose na kazne ili odluke o kaznenom gonjenju osoba u zajednicama na koje se ona odnose. Jedan drugi rezultat je kolektivni osjećaj da dok je sud institucija na državnom nivou napravljena da pokuša ujediniti BiH, njezini učinci ponekad dovode do podjela zbog političkih napada. To je odraz dobro etabliranih 'etničkih' isčitavanja potrage za pravdom kroz progone ratnih zločina, ali postoji bojazan među nekim nevladinim organizacijama i aktivistima s kojima smo razgovarali da bi sud mogao biti dodatno destabiliziran ako bi međunarodni suci bili isključeni iz sudskih procesa.

No, možda jedan od najznačajnijih i pozitivnijih početnih nalaza ilustrira odnos između suđenja i različitih oblika javnih rasprava. Postaje očito da su u više navrata aktivnosti nevladinih organizacija i drugih organizacija civilnog društva pomogle u poticanju javnih rasprava u BiH. Nevladine organizacije su korištenjem formalnih procesa odnosa sa javnošću pokušale uspostaviti ambiciozne i potencijalno dublje razgovore o tome što znači pravda u savremenoj Bosni i Hercegovini. To je važan momenat za razmišljanje o tome kako i u u kojoj mjeri bi trebali biti napravljeni programi tranzicijske pravde. Za nas program odnosa sa javnošću Suda BiH predstavlja važan prvi korak u bavljenju ovim zahtjevnim pitanjem za budućnost BiH i šire regije. ■

Piše:

**Dr.
Michaelina
Jakala**

Research Associate
Newcastle University

Projektni tim

Dr. Alex Jeffrey, Principal Investigator
The University of Cambridge (asj38@cam.ac.uk)

Dr. Michaelina Jakala, Research Associate
Newcastle University (michaelina.jakala@ncl.ac.uk)

Web-stranica projekta: <http://www.geog.cam.ac.uk/research/projects/lilbosnia/>

Piše:

**Saša
Madacki**

Direktor

Centar za ljudska
prava

IZVJEŠTAJ:

Stanje ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu objavio je svoj drugi sintetički izvještaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, koji ima za cilj da prikaže i ocijeni stepen uživanja ljudskih prava. Poseban naglasak ove godine je stavljen na ekonomska i socijalna prava. Analiza je bila usmjerena na utvrđivanje obima u kojem je domaće zakonodavstvo usaglašeno sa ključnim međunarodnim i regionalnim standardima utvrđenim u okviru Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Vijeća Evrope, te unutar Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima Ujedinjenih nacija.

Izvještaj se sastoji od šest dijelova: Ljudska prava u pravnim propisima – dopune u setu građanskih i političkih prava, koje će biti prezentirane u elektronskoj verziji i čitat će se zajedno sa izvještajem iz 2008. godine, dostupno na www.ljudskaprava.ba; Ekonomska i socijalna prava; Ljudska prava u medijima; Ljudska prava u svijesti građana i građanki Bosne i Hercegovine i Posebne teme, za koje je uredništvo smatralo da su od izuzetnog značaja za posmatranje u 2011., te Lista potpisanih i ratificiranih međunarodnih ugovora koji se odnose na ljudska prava.

Također je uspostavljen i Opservatorij ljudskih prava u BiH dostupan na www.ljudskaprava.ba, gdje je moguće pronaći više od 90 izvještaja i analiza koji su se originalno pojavljivali u izvještaju iz 2008. i ovog iz 2011. godine.

Priprema Izvještaja i elektronsko izdanje ne bi bili mogući bez finansijske podrške Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini, a štampu su podržali Civil Rights Defenders. ■

Grad – zdrava sredina Zdravlje nije samo odsustvo bolesti!

Psihijatrija je nauka o duševnim bolestima, njihovim uzrocima, razvitku i liječenju. Psihijatrija se bavi pojedincima zato što je duševni poremećaj vezan prvenstveno za individuu. Poznato je da pojedinac može da bude duševno poremećen nekim krajnje nepovoljnim okolnostima ili događajima. Međutim, ponekad taj broj pojedinaca može da bude toliki da možemo govoriti i o grupi ili grupama ljudi, pa čak i o cijelim društvima. Istorija nas tome uči (da li?!) i za ovu tvrdnju su najbolji primjer ratovi (kao krajnje nepovoljne okolnosti ili događaji).

A, mir...?!

Ovdje će biti riječi o okolnostima ili događajima koji *nisu* tako lako uočljivi kao rat i njegove posljedice i bit će riječi o miru koji nas okružuje svojim okolnostima i događajima.

Evo jednog banalnog (svakodnevnog) primjera iz našeg Grada, u kojem sam i ja rođen i u kojem se ništa nije promijenilo od vremena kada sam prvi put sam(ostalno) ušao u onaj zeleni vašingtonac. Zaustavite se par minuta, do dolaska tramvaja ili trolejbusa, na bilo kojoj stanici u našem Gradu i postat ćete svjedokom autohtonog ponašanja bh-pojedinaca, bh-grupa ili, preciznije, bh-društva kako u grozdovima ULAZE u tramvaje i u trolejbus tamo gdje piše IZLAZ, ili kako IZLAZE tamo gdje piše ULAZ. Ma, ko mu dade pješачku dozvolu?! Zaključak se sam po sebi nameće – NEPISMENI LJUDI. Suviše jednostavno da bi bila istina! Kada pažljivije pogledate te ljude vidite da je to uzrast i starost koja bi trebala da zna čitati (i pisati); onda je riječ o nekoj drugoj (pojavi, okolnosti) dijagnozi!?

Zdravlje nije samo odsustvo bolesti...

A, mir...?!

A, sada, evo jednog malo manje banalnog (a, ipak svakodnevnog) primjera koji pokazuje bahatost isfrustriranog mahalskog mentaliteta začinjenog malograđanskom

filozofijom. Zaustavite se, kao pješak (bolje ćete sagledati situaciju) na semaforu raskrsnice ulica; Hamdije Čemerlića i Zmaja od Bosne (kod Ekonomske škole) i zamislite «produžetke» saobraćajnih traka koje vode lijevo preko raskrsnice i mjesta na kojima se trebaju zaustaviti automobili koji skreću lijevo da bi propustili vozila iz suprotnog smjera koja se kreću pravo i jer imaju prvenstvo prolaza. Primjetit ćete da se ti automobili zaustavljaju u raskrsnici na suprotnoj traci; kao da voze lijevom stranom (mi smo k'o Englezi - jes' al' u ...) i automobili koji imaju prednost sada imaju prepreku.

I, šta se dešava? Uglavnom je gužva nepravilno postavljenih automobila u raskrsnici i nervoza je prisutna...a time se smanjuje propusna moć raskrsnice i, što je najbitnije, svi se bave posljedicama, niko uzrokom! Uzrok je (već pomenuti) vozač (frustriranog mahalskog mentaliteta začinjenog malograđanskom filozofijom) koji je k'o Englez zauzeo *svoju* traku na sred raskrsnice i, što je najgore, računa na defanzivu iz suprotnog smjera-mnogi vozači takvog obilaze, a neki se i zaustave - i tako su ONI u pravu i takvo im ponašanje prolazi i ONI zadaju nove standarde ponašanja. Tako da danas u Gradu nema raskrsnice na kojoj se saobraćaj odvija po civilizacijskim normama ili po Zakonu o saobraćaju. A, tek raskrsnica sa kružnim tokom...ili parkiran (ne zaustavljen, baš parkiran) metalni ljubimac na pješачkom prelazu bilo da se radi o centru Grada ili o priGradskom naselju ili o jasno označenom pješачkom prelazu u Mercator-trgovini sa iscrtanim parking-mjestima.

Zdravlje nije samo odsustvo bolesti...

A, mir...?!

Davno sam iz osnova ekonomije naučio da je neka zemlja de facto u ratu ako ima veliki broj nezaposlenih - iznad 10% - to jest, ima iste ekonomske probleme kao da je u ratu; cjelokupno društvo stagnira, povećava se siromaštvo, sve je veći broj sociološki isključenih, pravosuđe samo «gasi» požare,

Piše:

**Zoran
Petrovski**

[http://zgrade.
wordpress.com](http://zgrade.wordpress.com)

mreža za izgradnju mira

A, mir...?!

a kriminal i korupcija bujaju uz sve veći rad na crno, budžetska sredstva nisu dovoljna ni za potrebe djece, a plate najodgovornijih državnih službenika sve su veće... Svi oni nezaposleni, koji se uredno javljaju na Biro za nezaposlene, kući imaju **KONTROLNI LIST JAVLJANJA** na kojem piše na posljednjoj stranici: OSNOVNA PRAVA RADNIKA ZA VRIJEME PRIVREMENE NEZAPOSLENOSTI (citiram samo dio teksta): Novčana naknada se ostvaruje po osnovu prestanka radnog odnosa i uplaćenog doprinosa, a ovisi od dužine staža osiguranja lica koje traži zaposlenje i prosječne plaće u kantonu-županiji i isplaćuje se:

- a) šest mjeseci u visini od 30% za staž osiguranja od 8 mjeseci do 10 godina;
- b) devet mjeseci u visini od 35% za staž osiguranja od 10 do 25 godina;
- c) dvanaest mjeseci u visini od 40% za staž osiguranja preko 25 godina.

Pitam se: od čega da živi čovjek bez posla kad istekne ovih šest, devet ili dvanaest mjeseci?! A, njegova porodica?! Od rada na crno!!! Od kriminala!!! Kome odgovaraju ovakvi propisani uslovi??? Kroz ovo državno nasilje i kroz ovo državno pljačkanje bh. državljana manifestuje se i političko nasilje; neprincipijelne koalicije stranaka, trgovina mandatima, javni istupi i političara i državnih službenika bez odgovornosti za javno izgovorenu riječ, nefunkcionisanje institucija na demokratskim

principima, donošenje zakona koji nisu u skladu sa Evropskom konvencijom, sporost sudova i tužilaštva, neformalni odnosi političkih lidera, stranke arbitriraju same po sebi, neke sebi laskaju da predstavljaju cijele narode, druge kažu da predstavljaju penzionere, a ima čak i onih stranaka koje kažu da hoće ili neće biti rata jer je tu međunarodna zajednica, a šta je to - ne zna!? i kako je tu Evropa (Evropa je bila tu i od 1992 do 1995!!!), UN, NATO, MMF, UNDP...i druge domaće ublehe, autohtone i one po ugledu na strane, jer društvo poput bh. društva i ne mora biti u ratu da bi imalo krajnje nepovoljne okolnosti ili događaje (pored gore nabrojanih) lako ih je prepoznati; nezaposlenost, siromaštvo, rad na crno, trgovina ljudima, privredni kriminal, zapuštena ljudska prava... da li možemo očekivati ZDRAVO društvo ako nismo konstituisani ni kao političko, a kamoli kao demokratsko društvo!!! I, ko sebi postavlja ovakva pitanja???

Da li sebi možete predstaviti mentalni sklop individua koje su donijele takav Zakon o zaštiti nezaposlenih, čiji je dio citiran u Kontrolnom listu javljanja, i da li možete zamisliti mentalni sklop mnogobrojnih nezaposlenih koji pred očima, svaki dan, imaju taj tekst i šutke pristaju na takve, u najmanju ruku - nehumane, (okolnosti i događaje) zakone. Zdravlje nije samo odsustvo bolesti...

izaberimo mir zajedno

A, mir...?!

Kada živite u bh. društvu duže od pet godina i ako imate tek devetnaest godina starosti shvatite da je narod (demos) isključen iz politike, a radništvo iz ekonomije; na ovaj način vladajuće strukture imaju moderne **robove** (i ne moraju glasati) po BiH modelu, jer stranke (ponavljam) rade samo za svoj interes i arbitriraju po sebi. Da pojasnim, u političkom smislu to znači: jačanje entiteta kao etno-nacional(nih)ističkih društava ili država!!! Zaustavljene ili jako usporene sve reforme, loše procjene oko ulaska u EU itd., a u ekonomskom smislu to znači: privatizacija bez radništva, zaduženost države, ali isto tako zaduženost stanovništva kao pravnih i fizičkih lica kod banaka, a one su u vlasništvu stranaca i tako imamo državu (društvo) u dugu, (a taj dug niko ne zna koliki je), a kad je neko dužan, a neko siromašan - **taj nije slobodan**, a ko nije slobodan taj je **ROB**, moderni rob!!! Ovo je problem političkog, državnog i društvenog determinizma kojeg nema u BiH i on se pokriva ili objašnjava od strane politike sa neoliberalizmom - što nije tačno, jer mi imamo KVAZINEOLIBERALIZAM jer nemamo ni građane, a ni intelektualce!!!!??? Rasprave o slobodi (bilo kojoj), ravnopravnosti, demokratiji, o civilnom društvu, o smanjenju nasilja i kriminala, o ublažavanju posljedica siromaštva, o reformama školstva i policije, o ljudskim pravima itd. su apsurdne kada svoje živote temeljimo na dugu, siromaštvu, rasprodaji prirodnih i ekonomskih resursa i na prihvatanju kvazineoliberalizma, a to je bogaćenje svim sredstvima plus kriminal, na prvom mjestu - privredni. I o ovome, ako ih ima, intelektualci MORAJU progovoriti i govoriti na pravi način poštujući postulate SOLIDARNOSTI!!! Ovaj kvaziliberalizam, preciznije - DRŽAVNO NASILJE - izvršeno je onda kada je provela privatizaciju i to nasilje još traje, jer imamo tajkune-biznismene i kvazibiznismene koji nisu u stanju stvoriti ni dodatnu vrijednost, a kamoli novu vrijednost ili zaposliti par radnika (ne na crno) i imamo obespravljeni radništvo (poljoprivrednici, rudari, npr.) koje je potonulo u jalovu borbu za голу egzistenciju, koje je potonulo u siromaštvo i koje je zbog ovih krajnje nepovoljnih okolnosti i događaja izgubilo građansku svijest i svijest o solidarnosti, jer, pojma nema šta su to

Ljudska prava i život dostojan ljudskog bića!!! Budite sigurni kada stranci i «stranci» prema izabranoj stranci (SDA, HDZ, SNSD, SDS, SDP, SDU itd.) pokupuju ono što donosi profit, vrlo brzo će se promijeniti i političko i civilizacijsko uređenje - KOLONIJA je blag termin za ono što nas čeka!!! Društvo u kojem nema građana i društvo u kojem nema intelektualaca NE MOŽE PREPOZNATI ove pojave, a posebno to da srlja u «DD in DD» – direct drive in - dužničku doktrinu (isto kao SFRJ, zbog čega se i raspala) – tako postajemo MODERNI ROBOVI; ljudi bez ljudskih prava, bez dostojanstva i bez para (barem za egzistenciju). Da li je ovo «Vajmarski sindrom», »Staljin-sindrom», »Bush-sindrom» ili neki drugi sindrom!?!?!? Potrebna je ozbiljna dijagnoza! Mi smo i u bivšoj (zajedničkoj) državi imali jedan kolektizam-socijalizam koji smo zamijenili za drugi kolektizam-nacionalizam (i to rigidni), a on (rigidni nacionalizam) multiplicira kvaziintelektualce, a guši intelektualni dijalog i dijalog poštenih i moralnih pojedinaca. Na drugoj strani imamo državljane i patriote koji su jedino shvatili da oni čine državu (nekad SFRJ, a danas FBiH ili RS), shvatili su da trebaju biti upisani u knjigu državljana i da dobiju pasoš (koji plate) ili kad izbije rat (izbije?-kao da se ne zna kako dolazi do rata), da dobiju oružje (kao i pasoš) i shvatili su da će biti upisani kao narodni heroji ili šehidi (u knjigu umrlih), jer su zaustavili metak (za koga) kao topovsko meso i - ništa više, a oni koji prežive mogu pričati da im je zemlja lijepa i da je vole i, opet - ništa, jer se od ljepote, ljubavi, patriotizma, pasoša i zaustavljenog metka NE ŽIVI, a aktuelne akutne društvene probleme će riješiti NEKO DRUGI (visoki predstavnik ili stranci ili EU ili amerikanci); tako misle kvaziintelektualci i oni koji šute i među njima nema solidarnosti i oni su, zajedno - SOLIPISTI, tvore i međusobno hrane solipsizam, jer je među njima uspostavljena pogrešna, BOLESNA sinergija!!!

Zdravlje nije samo odsustvo bolesti...nego, mnogo više.

A, mir nije samo odsustvo oružanog sukoba naroda...nego? Nego? Nego? Nego?

Žalosno je da je ovaj članak objavljen prije više od dvije godine i da na njega nema komentara ili barem da neko dovrši posljednju rečenicu. ■

**A, mir nije
samo odsustvo
oružanog
sukoba
naroda...
nego?**

International
Crisis Group

WORKING
TO PREVENT
CONFLICT
WORLDWIDE

BiH Gordijev Čvor: Ustavna Reforma

Sarajevo/Istambul/Brisel | 12 Jul 2012

Samo temeljita ustavna reforma može riješiti duboku političku krizu u Bosni i Hercegovini i implementirati ključnu odluku Evropskog suda za ljudska prava o ukidanju etničke diskriminacije.

BiH Gordijev Čvor: Ustavna Reforma, najnovija analiza Međunarodne krizne grupe, ukazuje da je promjena neophodna no da pokušaj ishitrenog rješenja nosi veći rizik podrivanja krhkog etničkog balansa u BiH nego što bi doprinio poboljšanju prava manjina. Evropska unija (EU) je reformu učinila preduvjetom napredovanja na putu prema članstvu, ali su predhodni pokušaji revidiranja Dejtonskog sporazuma kojim je završen rat 1995. propali.

Napetosti između dva aspekta BiH federalizma – podjela na dva teritorijalna entiteta (Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku) i tri konstitutivna naroda (Bošnjake, Hrvate i Srbe) – je sve teže pomiriti. Evropski sud za ljudska prava je 2009. donio presudu da je isključivanje manjina iz tročlanog predsjedništva i gornjeg parlamentarnog doma nezakonito. Sve glavne stranke se slažu da je promjena potrebna da bi se eliminisala diskriminacija ali se ne slažu oko načina očuvanja prava tri konstitutivna naroda, posebno onih iz najmanje skupine, Hrvata.

“BiH mora iskoristiti odluku Evropskog suda kao odskočnu dasku prema stvaranju moderne ustavne strukture.”, kaže Marko Prelec, Direktor Međunarodne krizne grupe za Balkan. “Ne treba odgađati poduzimanje aktivnosti jer će ova reforma biti dug proces, a sljedeći koraci će odlučiti da li će zemlja preživjeti kako bi krenula prema Evropi ili započeti proces dezintegracije koji se neće mirno završiti”.

Zdravo rješenje mora razjasniti prema kojim glasačima su zvaničnici odgovorni; dozvoliti glasačima a ne srednje-rangiranim zvaničnicima da izaberu nacionalne lidere; omogućiti svim konstitutivnim narodima efikasne načine utjecaja na državne politike; obezbjediti prostor za one koji se izjašnjavaju kao građani a ne kroz pripadnost etničkoj grupi; i izbjeći pretjerano složena pravila koja mogu dovesti do opstrukcija.

Dvije i po godine nakon sudske odluke u slučaju Sejdić-Finci, BiH lideri nisu postigli nikakav napredak u implementiranju te odluke i taj neuspjeh odgađa proces priključenja EU. U međuvremenu, državne institucije su izložene napadima a politička kriza je sve dublja, posebno nakon kolapsa vlade u maju. Nova konstelacija stranaka pokušava da nametne kontrolu nad bivšim partnerima u državnoj i federalnoj vladi koji se još drže svojih pozicija. Perspektive su nejasne i napor na reformi ustava su uglavnom postale usmjerene na cementiranje već ionako velike moći lidera glavnih stranaka umjesto na osiguravanje veće demokratije i političke odgovornosti.

EU bi trebala shvatiti da ne postoji lak način implementiranja ove odluke koji bi zadovoljio sve glavne političke stranke. Ona bi skupa sa BiH liderima trebala raditi na sveobuhvatnoj ustavnoj reformi, koja ne bi trebala biti preduslov pregovora o članstvu, već njen krajnji rezultat.

“Ne samo da je BiH ustav sve veća prepreka pristupanju EU, već on i onemogućava zdrave odnose među regijama i zajednicama u BiH.”, kaže Sabine Freizer, Direktor evropskog programa Međunarodne krizne grupe. “Na kraju, BiH mora krenuti ka jačem teritorijalnom federalizmu bez eksplicitne etničke komponente”.

Puni izvještaj je dostupan na <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/b068-bosnias-gordian-knot-constitutional-reform>. ■

Obilježena 19. obljetnica ubojstva 312 Hrvata u Bugojnu

Hrvatska udruga logoraša domovinskog rada Kantona Središnja Bosna, na čelu sa gosp. Anđelkom Kvesićem, Markom Krajinom i Perom Medićem, prisustvovala je 19. obljetnici stradanja Hrvata u Bugojnu, koja je obilježena ispred središnjeg spomen obilježja na Gradskom katoličkom groblju 27. srpnja s početkom u 10.30 sati. Sveta misa, kojoj su prisustvovali članovi obitelji i brojni predstavnici vlasti, služena je za 312 poginula branitelja i civila, kao i za 33 nestale osobe u proteklom ratu. Najveći broj ih je stradao od 17. do 28. srpnja u vrijeme hrvatsko-bošnjačkog sukoba u Bugojnu.

Sveta misu za sve stradale predvodio je župnik fra Vinko Sičaja: „Pitam se treba li što nakon ove tišine govoriti, tišine u kojoj su odzvanjala imena mučenika. I ta imena su s nama progovorila, meni, tebi, cijelom ovom svijetu i hrvatskom narodu. Ova tišina u sebi zapravo krije sve strahote koje je ovaj narod doživio, a koje do danas ne prestaju pritiskati srce od tuge za poginulim zbog predugog čekanja pravde. Snaga ove žrtve neka pridigne duh članova obitelji poginulih, nestalih branitelja i civilnih žrtava, kako bi zajedno sa svima nama gorke osjećaje koji ih i danas prožimaju uspjeti pomiješati s osjećajima nebeske radosti, kojima su već ispunjeni oni koji braniše svoj i naš život, te dostojanstvo svog naroda. Mi stojimo na svetome tlu, gdje počinjavu tijela onih koji su se već proslavili na nebu. Netko je samo jednu riječ progovorio i pronađeno je tijelo Marka Bartulovića, kojega smo dostojanstveno pokopali, a samo to i želimo. Želimo istinu i za ostale nestale Hrvate Bugojna i za svakog nestalog čovjeka u BiH, Hrvatskoj i drugim zemljama.“

Zbog počinjenih zločina nad bugojanskim Hrvatima do sada je osuđeno sedam bivših pripadnika Armije RBiH, a danas je još jednom zatraženo od nadležnih institucija da se licu pravde privedu svi počinitelji

zločina i njihovi nalogodavci.

Organizator ove svečanosti polaganja cvijeća i paljenja svijeća bila je Koordinacija udruga proisteklih iz Domovinskog rata HVO Bugojno.

I sada, 19. godina poslije, porodice nestalih traže samo istinu o mjestu gdje su ukopani njihovi najmiliji, te očekuju da oni koji znaju o tome konačno kažu, jer samo će tako svi zajedno smiriti duše. ■

Piše:

**Anđelko
Kvesić**

Predsjednik
HULDR-e u KSB

Razgovarao:

**Amer
Tikveša**

INTERVJU

Nasilje nije ono najgore

Sa ciljem bolje i šire prezentacije voditelja kurseva na ovogodišnjoj Postjugoslavenskoj mirovnoj akademiji, što bolje i šire prezentacije problematike kojom će se polaznici kurseva baviti te, u konačnici, što je moguće većeg plasiranja diskursa izgradnje mira u javni prostor pokrenuli smo seriju intervjua s voditeljima naših kurseva. Ovaj put dajemo vam na uvid paralelni intervju s Vlastom Jalušić i Tončijem Kuzmanićem, voditeljima kursa Politika, moć i nejednakost.

FMA (Fondacija Mirovna akademija): Ove godine treći put ste voditelji kursa na Postjugoslavenskoj mirovnoj akademiji. Kakva su prethodna iskustva i kakva su očekivanja od ovogodišnje PJMA?

JALUŠIĆ: Iskustva su odlična. Kao prvo, jer ja i Tonči radimo kao tim dvoje predavača i možemo se jako dobro dopunjavati, to znači da možemo izvoditi nastavu koja je zapravo dijalog, i to dijalog između nas dvoje a i između nas i polaznika i polaznica. Tako u punom smislu prakticiramo pluralnost i stvaramo prostor gdje je moguće kolektivno mišljenje. Mi smo zajedno predavali i prije ali Mirovna akademija nam je pružala mogućnost da postavimo nešto novo i drugačije što bi se moglo nazvati kao poseban pristup: to znači da sa polaznicima uspostavimo poseban zajednički prostor za kolektivan proces u kojemu u toku akademija pređemo određeni put koji kako polaznike/ce tako i nas na neki način mijenja. Tako da smo od samog početka imali jako pozitivno iskustvo a i odazive. Jako važno pri tome je uvijek bilo da smo se jako koncentrirali na razumijevanje pojmova i procesa – a osnova tome je jako pažljivo čitanje nekih osnovnih tekstova što tek otvori mogućnost za zajednicu mišljenja. Mi smo do sada nudili kurs o kolektivnom nasilju odnosno procesima razumijevanja kolektivnog nasilja a ove godine smo išli na drugu temu. Uz to je jako važno da su polaznici i polaznice izvanredno osobno motivirani – mi s ljudima koji su dolazili tu imamo još uvijek jako srdačne kontakte, neki su i formalno postali naši studenti, a neki tvrde da im je kurs promijenio životni put, što nije mala stvar.

KUZMANIĆ: Moja iskustva su izuzetno pozitivna i to posebno u smislu polaznika/

ca koji sa nekim izuzetnim zanimanjem, sa motivacijom koja meni nije znana u Sloveniji pokušavaju misliti ono što je najteže za misliti. Prve godine kad smo radili taj naš tečaj stvar je bila koncentrirana oko ratova, nasilja, ukratko, meni koji dolazim iz Slovenije, inače sam Dalmatinac, to je bilo nešto novo, zato jer populacija ovdje glumi nekakvu evropsku pozu u smislu „ono što se dogodilo na divljem Balkanu nas ne zanima“ i taj neki uzvišeni položaj koji je u Sloveniji uobičajen, to je zapravo položaj hipokrizije, čega nije bilo u Sarajevu kod polaznika/ca iz Makedonije, Srbije, Hrvatske, Bosne, Crne Gore, Kosova i tako dalje i to je bilo izuzetno iskustvo koje je za mene motivirajuće i dalo mi je neku posebnu snagu zato da kažem hvala bogovima i boginjama, ipak postoje još uvijek normalni ljudi koji brinu za svijet i za ono što bi moglo doći iza njih i koji ne razmišljaju na ovaj hipokrizijski način Zapadnjaka koji žive neke svoje zajednice, zadnje živote i gledaju samo svoje guzice. Dakle, vrlo pozitivni utisci su moji o tom početku, odnosno te prve dvije godine. A što očekujem?! Očekujem da će se ta stvar nastaviti, da ti rezervoari motivacije mladih ljudi nisu iscrpljeni s tim da ćemo pokušati ove godine stvar s rata i nasilja pre-sumjeriti prema nekoliko općijih i za današnje vrijeme opasnijih pitanja, kao što su pitanja moći, kao što je pitanje revolucija, pitanje država i kao što je pitanje nečega što treba nazvati konačna kriza zapadnog svijeta.

FMA: PJMA spada u neformalni vid obrazovanja. Da li je izgradnja mira osuđena ne „neformalnost“ te da li bi i koliko bila društveno korisnija i progresivnija kada bi se više uključila u formalne obrazovne procese?

JALUŠIĆ: Ja mislim da je PJMA jedinstvena najprije po svojoj lokaciji a uz to po tome što

izaberimo mir zajedno

sakuplja ljude koji imaju jako važno iskustvo: ne samo rata i poslijeratnih procesa i rasprava te aktivizma u smislu angažmana protiv rata i procesa pomirenja i suočavanja s prošlošću. Radi se o tome da su pored toga što takvo iskustvo pruža iznimnu mogućnost za promišljanje procesa koji su doveli do kolektivnog nasilja po mom mišljenju jugoslovenski ratovi - pored događaja u središnjoj Africi - oni bitni događaji koji nam otvaraju put ka promišljanju nove forme vladavine sa kojom se susrećemo uoči propadanja dosadašnjeg najvećeg garanta jednakosti i prava, države - koja može ako je shvaćena kao puki aparat vlasti funkcionirati i u suprotnom smjeru, naime može postati najveći kršitelj prava i jednakosti. Ljudi koji su stvorili PJMA su po meni shvatili da se radi o takvom mjestu i trenutku i to im je omogućilo stvoriti tako vanrednu školu mira - gdje mogu ljudi stati i u nekom smislu bez presija promišljati, reflektirati o onome „što se nama zapravo dogodilo“ i koju odgovornost za prošlost i budućnost kao pojedinci i kolektivi na ovim prostorima to mi zapravo nosimo.

KUZMANIĆ: Ono što je za mene bitno je otprilike ovo: kada govorimo o toj krizi, jedna od centralnih karakteristika te krize je kriza obrazovanja. Na koljenima danas stoje osnovna škola, srednja škola, fakulteti i možda čak posebice svi oblici postdiplomskih studija. Stvar je povezana s općom krizom uključujući i krizu svih institucija među kojima je sistematika obrazovanja ona koja je problematična. U tom kontekstu bih rekao ovako: što se tiče govora, recimo, o pedagoškom radu sa problemom nasilja, mislim da bi to trebalo uvesti u osnovne škole, tamo negdje iza četvrtog razreda. Kasnije bih bio skeptičan. Možda bi se još o tome moglo govoriti u srednjoj školi. O tome treba govoriti mladim ljudima, njima otvoriti ta pitanja, i uvijek poći od nasilja u porodici a ne obrnuto. Ako mislite na uključnje Mirovne akademije u neki postdiplomski studij, onda sam protiv toga. Kad formaliziraš taj studij, ti mu oduzmeš onaj osnovni naboj, a to je naboj alternativnosti. Mirovne studije se nikad ne odnose samo na nasilje i nikad se ne odnose samo na rat, nego uvijek govore o nekim institucijama, o problematičnosti univerziteta, o problematičnosti sistema školovanja,

itd. Dakle, u tom smislu bih ja imao jedno shizofreno stajalište da bih rekao da - u niže stepene obrazovanja, ne - u više stepene obrazovanja. Mislim da to mora ostati izvaninstitucionalno i da je to ono što daje moć tim načinima obrazovanja i razmišljanja i bojim se da bi institucionalizacija ubila te potencijale

FMA: Tema kursa koji ćete voditi je Politika, moć i nejednakosti. Problematicizirat ćete pitanje da li je nasilje ono najgore što nam se može dogoditi. Predlažem da s problematizacijom, ukratko, počnemo sada. Da li je?

Nasilje je tek rezultat, ono je odsutnost moći i znak da je političko djelovanje otkazalo. Nasilje može biti i kontranasilje. Ja sam o tome pisala u svojoj knjizi Zlo nemišljenja gdje sam sa oslanjanjem na misao Hannah Arendt i analizu nekih problema u vezi sa nasiljem, vlašću, rasizmom i pitanjima totalitarizma pokazala da se u naše doba radi o onome što sam nagovijestila prije - o novoj formi vlasti koja postaje globalna i koja zapravo ne treba neposredno nasilne procedure da bi se mogla vršiti. Nagovještaji takve forme vlasti su tzv. totalitarni sistemi gdje nasilje nije suština problema. O post-totalitarnoj formi vlasti kao posebnom sistemu je pored Hannah Arendt pisao i Vaclav Havel još kao disident, i njegov tekst Moć nemoćnih ćemo čitati ove godine - on taj sistem nije ograničio na nacizam ili staljinizam već govori o širem fenomenu koji zahvaća zapadna društva. Put ka toj formi vlasti je u biti nepoštivanje temeljne ljudske jednakosti i tzv. „prava imati prava“ (Hegel). Nejednakosti, pogotovo ako zahvate cijele grupe, dovode do toga osjećaja nepravde koji se kolektivno može perpetuirati stoljećima i stvara tzv. reaktivne grupe koje se organiziraju na toj osnovi - kao identiteti koji mogu postati „ubilački“ kao što ih zove Amin Maloof. Mislim da trebamo biti vrlo pažljivi glede osuđivanja nasilja uopće kao nečega što je najgore zlo. O tome puno znaju oni koji su proživjeli najstrašnije eksperimente zadnjeg stoljeća.

KUZMANIĆ: Problem nasilja je prilično zapletena stvar, posebice u tom smislu što smo mi obrazovani, što smo mi socijalizirani na prilično pogrešne načine koji se uglavnom vežu na neke religiozne i postreligiozne sisteme unutar kojih jedne stvari vidimo a za druge smo potpuno slijepi. Taj sistem

Vlasto Jalušić

Tonči Kuzmanić

mreža za izgradnju mira

obrazovanja koji imamo napravi nam u glavi nešto takvo da jedno vidimo a drugo apsolutno ne vidimo. Ono što vidimo je nasilje pri čemu ga vidimo kao fizičko nasilje. Mi kao djeca post-moderne živimo na zapadu, pogotovo u nekim društvima koja brojne stvari više ne rješavaju na načine fizičkog nasilja nego na načine drugih formi nasilja koji su puno opasniji i puno gori, koji nam djeluju iza leđa i koje, nažalost, ne možemo vidjeti, misliti, tematizirati te ih uopće ne možemo blokirati. U tom smislu bi se dalo na vaše pitanje odgovoriti: da, puno, puno gore nam se stvari mogu dogoditi nego što je fizičko nasilje i točno to što je više nego fizičko nasilje nam se upravo i događa. Ključna točka gdje se to pitanje može otvarati kao problem je pitanje jednakosti. Dakle, mi živimo u društvima u kojima je samorazumljivo da ljudi nisu jednaki i unutar tog konteksta striktno osuđujemo samo fizičke oblike nasilja. E, sad ono što treba otvoriti je sasvim novi kontinent koji ide preko fizičkog nasilja i koji je ugrađen u samim temeljima zapada, u samim temeljima društava u kojima živimo a to je problem nejednakosti.

FMA: Šta je nenasilje i šta bi trebalo biti: dogma ili taktika, kako je pitanje 1961. formulisao Peter Sedgwick?

Sedgwick je bio toga svjestan, kada je polemizirao kako sa anarho-pacifistima tako i sa njihovim protivnicima. Jako je važno to što je rekao da bi trebali nepacifistički demonstranti sjesti skupa sa pacifistima i ustanoviti da mogu oni sami imati dosta manje nasilnu argumentaciju od samih anarho-pacifista. Nenasilje, ponavljam, nije suprotnost nasilja. Nasilje je instrumentalno – to je njegova bit – ono je uvijek sredstvo koje treba opravdanje, i nikada ne može biti legitimno po sebi. Nasuprot nasilja je politika, političko djelovanje i moć, a one ne trebaju opravdavanja već legitimnost. Samo nenasilje, pogotovo kada znači izmicanje djelovanju i neaktivnost, može biti vrlo nemoćno a ponekad – kada bi trebalo zaustaviti neke procese (koji mogu biti bilo nasilni bilo nenasilni i koji potpuno devastiraju bilo kakvu mogućnost za buduću političku zajedničku egzistenciju nekih grupa ili čak vode ka njihovom uništenju) čak i sudbonosno. To je pokazao i slučaj bivše Jugoslavije – i Bosne posebno. To može naravno i biti drugačije ako se radi o „aktivnoj pasivnosti“, ali o tome ne možemo raspravljati generalizirano, već povodom konkretnih situacija.

KUZMANIĆ: Mi Zapadnjaci smo prilično udobno naseljeni u distinkciju nasilje – nenasilje i onda nasilje vidimo kao nešto aktivno a nenasilje kao nešto pasivno. Kad ja i Vlasta govorimo o nenasilju, onda mi ne govorimo ni o kakvoj pasivnosti, ni o kakvom nedjelovanju, upravo suprotno, mi govorimo o političkom djelovanju. Problem je u tome da zapadni diskursi, svi po redu, i tu nema iznimke, to je pokazala Hannah Arendt jako jasno, bilo kakvo govorenje o politici i samo pominjanje riječi politika, vezuju uz nasilje. Dakle, riječi politika i političko djelovanje znače nešto nasilno zato što su sve revolucije bile nasilne itd. Treba izaći iz tog tipa diskursa i reći da je političko djelovanje političko samo do onog momenta dokle je nenasilno, a to da je nenasilno ne znači da je pasivno i da je nedjelovanje. Između toga stoji još jedna dublja razlika a to je razlika između rada i između djelovanja. Razlika između onoga

što je poiesis i ponos i onoga što je praxis, to razlikovanje je ono koje nam omogućava da kažemo otprilike te rečenice koje su ugrubo rečene: prva je ta da nenasilje nije nikakva pasivnost, nikakvo čekanje, nego otvaranje mogućnosti nenasilnog djelovanja, mijenjanja, oblikovanja, blokiranja... jer u trenutku kad se prepustimo logici sile, logika sile je ono što stoji iza nasilja, onda nismo više u političkom djelovanju nego smo u nečemu što je poiesis, što je rad, ili što je zlo. Pitanje rada, pitanje nasilja, nije nešto što bi se moglo na bilo koji način tako jednostavno izjednačavati ili distingvirati. Radi se o jako zapletenoj stvari a najviše je problematično to što mi moramo na neki način izaći iz uobičajenih zapadnih načina razumijevanja te problematike. Jedna od mogućnosti je ono što je radio, na nivou primjera dakako, Gandhi, a unutar zapadnih teorija, među kojima ste neke i vi pominjali, zapravo tu nema pravog izlaza. Mi se zapravo nalazimo u dobu, u epohi, kada ćemo morati pokazati da postoje i drugi putevi. Na nivou trenutnog događanja je, recimo, revolucija u Egiptu, na trgu Tahrir jasno pokazalo da je ono što je političko jako produktivno upravo nenasilno političko djelovanje. Ono što se dogodilo na Tahriru je zapravo dokaz da teorija Hane Arendt jako dobro funkcioniра.

FMA: Nasilna (re)akcija, govorim iz konteksta kojeg poznajem, to je bh. pa i ex-yu kontekst, u javnom mišljenju djeluje razumljivija od nenasilne. Nenasilje je ono u vezi sa čim se pokreću razni edukacijski programi, treninzi i sl. U tom smislu o nasilju bi njegov pobornik mogao reći da je ono oprirodnjen, instinktivan proces, dok pobornik nenasilnog djelovanja to za proces koji promovira teško da može reći. To je ono što se uči. Je li ta teza po vama ispravna i kako je komentirate?

JALUŠIĆ: Mislim da ništa nije prirodno u nasilju, ni u nenasilju. Nasilna re-akcija je nešto spontano, ali to ne znači „prirodno“ u smislu biologije. Mislim da je problem sa edukacijom o „nenasilju“ da se kod govorenja o tematici „nenasilja“ zapravo radi o reaktivnom konceptu (reakcija na nasilje), koje aludira na neaktivnost – a da bi se odgoj za mir i nenasilje zapravo trebao zvati edukacija za politiku i političko djelovanje - aktivnost. Razlozi su po meni dublji i trebalo bi ih staviti u samu zapadnu tradiciju razumijevanja politike kao manifestacije volje pojedina i grupa a ne kao zajedničkog djelovanja. Ali tu nemamo dovoljno mjesta za razradu tog pitanja.

KUZMANIĆ: Pokušat ću to odgovoriti na jedan neobičan način uz pomoć čovjeka kojeg vrlo cijenim, to je Ludwig Wittgenstein. Te naše zapadnjačke jezikovne igre se najčešće utemeljuju upravo u prirodi. Ta naša konstrukcija prirode je tako strašna da je to jedan od glavnih problema s kojim imamo posla. Uz sve ono, kad nemamo više dobrih argumenata, uvijek u pomoć na ovaj ili onaj način, kao zeca iz čarobnjakovog šešira povučemo prirodu i kažemo „to je prirodno!“ i onda bi se moralo činiti da tamo više nema nikakve argumentacije. Međutim, to jednostavno ne drži vodu. Kad bi bilo, pokušat ću na osnovu jednog hipotetičkog izvođenja reći, kad bi to bilo tako da je rat, da je nasilje nešto što je prirodno, onda bi nam ti koji takve stvari govore morali reći kada je bio zadnji rat između slonova i lavova? Kad govorimo o ratu, ne možemo govoriti o

izaberimo mir zajedno

prirodi, moramo govoriti o čovjeku. E, sad, ako ćemo se vrtiti oko čovjeka i reći da je on prirodno biće, vjerovatno možemo odgovoriti samo to: da, u jednom dijelu je prirodno biće! U kojem dijelu? U tome da se rodi i da umre. Po nečemu drugom, vjerovatno ne. Dakle, argument prirode tu jednostavno ne stoji i u tom smislu mislim da ga nije problematično odbaciti. S druge strane, nenasilje je nešto što se unutar čovjekovog postojanja veže na obrazovanje. Međutim, to ne znači da i druge životinje nemaju procese obrazovanja u kojima se isto tako vrte oko problema nenasilnosti. Bilo koja životinja koja živi u nekom zajedništvu mora naučiti svoje mlade kako se to živi u zajedništvu. Kad govorimo o obrazovanju na ljudskoj strani, nikako ne bih rekao da je to samo ljudska karakteristika. Pitanje socijalizacije je ono što jest ljudska karakteristika, ali je onda ono što je jako važno razumjeti kod problema nasilja da je nasilje ono što je ljudska i samo ljudska karakteristika. Ne može se na isti način govoriti o ljudskom nasilju kao što je recimo nasilje lava nad antilopom. Nasilje lava nad antilopom nije ono što je nasilje, radi se o drugim stvarima. Kad čovjek ide u procedure nasilja, onda on ne ubija, ako govorimo o nasilju kao ubijanju, nekog drugog čovjeka zato da bi ga, recimo, pojeo. Čovjek ima tu dimenziju, i ta dimenzija je ono gdje prava debata počne, da čovjek najčešće ubija iz užitka, iz zadovoljstva, to je ona točka koju niti jedna druga životinja nema, ne poznaje ju. Dakle, kad taj problem pokušavamo riješiti, to nikako ne možemo na osnovu razlikovanja između prirodnog i neprirodnog.

FMA: Perspektivu iz prethodnog pitanja možemo i obrnuti samo ne kroz opoziciju nasilje – nenasilje, već kroz opoziciju rat – mir. Dok je svakom manje-više jasno da je rat nešto na čemu se radi, što se priprema, što je skupo, iziskuje sredstva, što se organizuje, dotle je mir nešto što se kao podrazumijeva, neko „prirodno“, „normalno“, „redovno“ stanje a rat vanredno. Najbolje se to očituje kroz laičku recepciju sintagme „izgradnja mira“ gdje se, gotovo obavezno, pita „šta je to?“ Kako to komentirate?

JALUŠIĆ: Da, šta je to mir? Mir je odsutnost rata, on je absolut, on se ne može pozitivirati u smislu opisivanja i analiziranja itd. On se manifestira kao jednostavna tautologija. Mir je kad je mir i kad nema rata. U tome smislu je mir „prazan“ koncept i nemate što staviti u njega – zato ga, ako želimo stvarno trajni mir, uvijek treba vezati na političko djelovanje i pitanje moći i demokracije. Mir nije i ne može biti politički koncept po sebi. On predstavlja vrijednost za generacije koje su iskusile rat. U područjima bivše Jugoslavije su te nedavne ratove vodile generacije koje nisu imale prethodno iskustvo rata, koje su rat zamišljale kao Rambo iskustvo, ja sam razgovarala sa više veterana koji su ušli u rat kao TV generacija. Oni tek sada znaju istinsku vrijednost mira kao odsustva rata.

KUZMANIĆ: Ja mislim da to nije suprotno nego da je to neka druga jezička igra. Što se tiče rata i mira mislim da je to dobra ideja, da bi to trebalo govoriti, to je zapravo to da kod rata se radi o izgradnji, planiranju, itd. međutim, to su već stoljeća s kojima imamo posla, procedura amnezije ili zaborava.

Ja ću samo jednu prigodu spomenuti da bi bilo jasno šta ovdje mislim: nekada, prije tristo godina, se jasno reklo da je neko ministarstvo, ministarstvo za rat. U nekim državama od apsolutne monarhije do zapadne Evrope se znalo da je neki ministar, ministar za rat, tako se znalo u Grčkoj, tako se znalo u Rimu, međutim od Francuske revolucije pa ovamo se sve intenzivnije govor o ratu na način jasno planiranog djelovanja tih i tih ministarstava u smjeru rata počelo govoriti o ministarstvima za mir. To je ono što mi moramo otvoriti, to je ono čime se Orwell bavi i mnogi ljudi koji se bave takvim tipom tematizacije i u tom smislu mislim da bi trebalo stvar otvoriti, to je jedno. Drugo, mislim da je pitanje normalnosti mira fikcija. Mislim da je to prije svega teološka fikcija za koju znamo povijesno gledano da ima korijene u kršćanstvu i da je to ono što danas bez bilo kakvih mogućnosti da napravimo grešku možemo nazvati ideologijom. To govorenje o miru, a istovremeno neprestano pripremanje za rat je ono što mi moramo nekako osvijetliti, dovesti do svijesti u tom smislu da pitanje mira nije nikakva normalnost, nego da je sa stanovišta bilo kakve vlade zapravo pitanje rata nešto što je normalnost i mir je zapravo nešto što je nenormalno. Taj okret, ukoliko bi bio samo takav, samo zrcalni preokret, ne bi bio dovoljan, potrebno je upozoriti na još jednu stvar a to se otprilike može ovako reći: kad mi danas govorimo o ratovima, onda obično padnemo na finte oznaka ratova: Prvi svjetski rat, Drugi svjetski rat, frontalne borbe i slične opasne stvari, ali danas su to priče za malu djecu. Naime, rat u Bosni, ja ga naime ne označavam kao rat, ja ono što se dogodilo u Bosni označavam kao više od rata i govorim o radikalnom zlu, dakle, ono što se dogodilo u Bosni nas je upozorilo otprilike na to da mi više nemamo posla sa vojskama, da mi više nemamo posla sa frontovima, nego da mi imamo posla sa nečim što je puno gore od bilo kojeg frontalnog rata gdje se zna ko ima koju uniformu, ko je na jednoj a ko na drugoj strani, itd. Ukratko, ako pojednostavimo, rat više nije odnos između dviju država, nego moguće je između jedne države i nečega što je nedržava ili čak, i to je ono što je najopasnije, to je ono što mislim da mi moramo danas misliti, da je rat pitanje društvenoga, da se dva društva ili čak dvije zajednice međusobno udare. Ti ne nastupaš kao vojnik jedne strane protiv vojnika druge strane, nego je svaki pripadnik druge zajednice tvoj neprijatelj. U tom smislu sam ja zagovornik pozicije da mi više nismo u ratu. Ono što se dogodilo u Bosni je nešto puno gore od rata i misliti ono što se dogodilo u Bosni nije moguće uz pomoć kategorije rat i nije moguće uz pomoć razlikovanja rata i mira.

FMA: U naslovnoj sintagmi kursa koji ćete voditi: Politika, moć i nejednakost, barem kad se gledaju savremena društvena kretanja, odnosno ono što od njih do nas stiže posredovano različitim komunikacijskim kanalima, naslućuje se prisustvo i četvrte imenice koja kao da generira spomenute tri. To je kapital. U kojoj mjeri i na koji način je on podrazumijevan u naslovnoj sintagmi vašeg kursa?

JALUŠIĆ: Nećemo se posebno baviti tim pitanjem - ići ćemo u drugom smjeru. Čak mislimo – a o tome je više od mene pisao i

mreža za izgradnju mira

govorio Tonči Kuzmanić – da se nalazimo u post-kapitalističkom društvu gdje više nema kapitalskog odnosa radnik-kapital – čak suprotno, pošto ga nema, onda se radnici bore za njega – za to da bi bili u radnom odnosu, da bi bili prisutni na tzv. „tržištu rada“, jer rada u smislu kapitalskog odnosa za radnike nema. Postoje predkapitalistički odnosi (u nekim „trećim“ zemljama ili segmentima) i postkapitalistički – menadžersko društvo, novi sistem vladavine u svijetu koji step by step nadvlađuje sistem država i kapitala. Ako samo pomenem: danas se ljevica bori za dostup ljudi do „tržišta rada“ – nije li to da se treba za kapital-ske odnose tek boriti jer ih nema?

KUZMANIĆ: Odgovor je ne. Ne stojim na poziciji da je tu kapital najveći problem. Stvar je puno kompliciranija. Bilo bi jako lijepo kad bi se to moglo uz pomoć kategorije kapitala riješiti. Ne radi se o kapitalu i ne radi se o kapitalizmu. Moja pozicija je, i to je ono na čemu sam radio intenzivno zadnjih osam godina i knjige su na tu temu objavljene, da onaj problem s kojim mi u tom nekom širem, globalnom okviru imamo danas posla više nije kapital i nije kapitalizam nego nešto što je postkapitalizam. Ja govorim o menadžerskoj revoluciji i bavim se postkapitalizmom. Centralna kategorija više nije kapital u tom smislu jer više nemamo posla s kapitalistima. Kapital ostaje, ali kao nešto što je finansijski kapital. Mi nemamo posla danas sa sistemom kojeg vode kapitalisti, nego imamo posla sa sistemom kojeg vode menadžeri. Ključna razlika između toga je što je kapitalisti u interesu profita i njegovog privatnog kapitala da što više ljudi zaposli, menadžeru je u interesu privatnog dobitka da što više ljudi otpusti. U kapitalizmu su ljudi potrebni. Kapitalizam kao i socijalizam, kao djeca industrijske dobi, rade na tome da im je potrebno što više ljudi, radne snage. Za postkapitalizam je karakteristično prije svega to da enormne količine ljudi, posebice radne snage postanu suvišne, to je jedna stvar i još samo jedna pa da razumijete zbog čega sam rekao da se ne radi o kapitalu, zato jer govorenje o kapitalu obično vuče na kapitaliste, stvar je da kod kapitalista, u uslovima kapitalizma, imamo situacije u kojima kapitalist sa svojim privatnim kapitalom vodi produkcijski proces. U postkapitalizmu imamo posla s menadžerom koji produkcijske procese vodi sa javnim a ne svojim privatnim kapitalom. Kapitalist je odgovorna institucija, u smislu da je barem odgovoran za svoju privatnu svojinu, a menadžer je neodgovoran zato jer ima posla s našim javnim, općim sredstvima. Dakle, to čime se ja bavim i zašto je moj odgovor bio „ne“ kada ste pomenuli riječ kapital, poenta je u tome što bilo lijepo kada bi bilo tako jednostavno, međutim, puno, puno gore je nego što se čini na prvi pogled i ukoliko upotrebljavamo riječ kapital nekritično i ne da bismo promislili, mi odmah povučemo u igru kategoriju kapitalist i tada smo izgubljeni jer ne možemo razumjeti ništa od onoga što se danas događa. I samo još jedna takva sitnica da bi možda razumjeli u kom smjeru vodim, za kapitalizam i za socijalizam kao za djecu industrijske dobi je karakteristično prije svega to da na neki način pokušavaju organizirati nešto takvo kao što je društvo, kao što je tehnički život i kao što je nešto podnošljivo, a industrija više ne postoji, ne govori se danas slučajno o finan-

sijskoj industriji. Najteža točka pri analizi onoga što se trenutno događa je upravo to: šta nam zapravo govori sintagma finansijska industrija u uslovima kada industrije na Zapadu više nema. Dakle, imamo puno tih problema kojima se ljudi uopšte ne bave, uzmu zdravo za gotovo kapital i kapitalizam i onda lupaju, a ja mislim, pogotovo nakon osam godina intenzivnog rada na tim problemima, da je tu puno više i iza i ispod nego što se čini na prvi pogled. Promjene koje živimo su strašne i nije to baš moguće reducirati na jednostavne kategorije.

FMA: Čini se da riječi kapital, klasa, buržoazija, revolucija... nakon što su gotovo dvadeset godina bile protjerane iz javnog prostora, opet ga okupiraju. Koliko diskurs današnje ljevice možemo shvatiti kao nov i kao rješenje? Pritom više mislim na intelektualnu ljevicu i ljevicu inicijativa nego na političku u smislu lijevo deklariranih političkih partija.

JALUŠIĆ: Ukratko, mislim da su prve tri zastarjele i da više ne mogu opisati našu situaciju. One su imenice koje nas vode u zastiranje i nerazumijevanje današnjeg trenutka. A intelektualna ljevica koja tim pojmovima operira kao žetonima snosi odgovornost za to.

KUZMANIĆ: Nažalost, moj odgovor je katastrofalan, to je jedan dio problema koji ja imam u svojoj sredini, recimo u Sloveniji... Stvar je paradoksalna, sa desnicom, sa neoliberalnim i neokonzervativcima ti više nemaš šta pričati, to je stvar koja funkcionira kao automat, oni jednostavno ponavljaju stalno jedne iste riječi i rečenice. Jedino sa čim se možda može pokušati nešto razgovarati to je ljevica, međutim, problem ljevice je da je sastavni dio postojećeg problema, to nije alternativa i to nije odgovor nego je, nažalost, ljevica potpuno izgubljena i postala je sastavni dio problema i to je tek i glavna stvar naše generacije. Mi nećemo smjeti imati posla samo sa desnicom, mi moramo imati snage za to da imamo posla sa desnicom i sa ljevicom istodobno, u tom smislu smo u jako zahtjevnom položaju. Taj povratak diskursa iz '68 je zapravo znak nemišljenja, to je zapravo znak da zadnjih pedeset godina ljevica nije ništa promišljala ozbiljno i da je to zapravo jedan od razloga zbog kojih smo svi mi u krizi a ljevica zapravo više niti nema. Današnja ljevica samo ponavlja, kao automat, neke riječi koje su bile aktuelne prije pola stoljeća ili više, i u tom smislu je sastavni dio problema a ne odgovor.

FMA: Na fonu klasne nejednakosti da li je moguće govoriti o nenasilnom rješenju konflikta?

JALUŠIĆ: Ako govorimo o konfliktima, da, moguće je. Ali mi u slučaju ratova u bivšoj Jugoslaviji nismo imali posla sa „konfliktima“, već sa situacijama o kojima Tonči, recimo, govori kao o nečemu što je bilo „gore od rata“.

KUZMANIĆ: Sad ste me bacili u Marxove jezičke igre. Sad ću ja braniti Marxa a mislim da je to moguće. Jedan tekst će sad biti objavljen u časopisu za kritiku znanosti gdje sam to pokušao reći. Naime, tu nema nikakve dvojbe, o tome što vi govorite, pitanje nejednakosti, to je izvan debate. Međutim, pitanje je šta se dogodi u trenutku kada kažemo da je to klasna nejednakost. Onako, iz prve rečeno i preko prsta to je Marxova pozicija, pozicija klasnih borbi itd. Mislim da stvari nisu tu tako

izaberimo mir zajedno

jednostavne, u tom smislu mislim da Marx govori nešto drugo i nešto jače nego što je to. Naime, postoje brojna njegova pisma uključujući i jedan od predgovora u kapitalu gdje on govori jako eksplicitno da klasne borbe uopće nisu njegova stvar, da to nije nešto što je on pronašao, da nije nešto na čemu je on radio, ali ono na čemu je radio je eksploatacija. Ono što ja sad hoću ovdje reći je otprilikeovo: jedan tip zaključaka izvlačimo ako interpretiramo Marxa kao da govori o klasnim borbama, drugi tip zaključaka izvlačimo ako Marxa interpretiramo kao onoga koji govorio eksploataciji, to dvoje nije jedno isto. Ako govorimo o klasnim borbama onda govorimo to što ste vi rekli, to uostalom govore i Marx i Engels više puta: jedna klasa se prije ili kasnije mora psotaviti nasilno u odnosu na drugu klasu. Međutim, ono što nam se u tom slučaju dogodi, jer mi moramo paziti, nismo više u Marxovom vremenu, mi imamo iskustvo Oktobarske revolucije, mi imamo iskustva drugih revolucija, mi imamo iskustva staljinizma, svi ti su bili na raznim pozicijama postavljeni a govorilo se stalno o klasnim borbama, ono što je ovdje zaboravljeno je to da se radi o eksploataciji. Marx je bio ubijen u staljinizmu ne time da se u staljinizmu više nije govorilo o klasnim borbama, ne, u lenjinizmu, staljinizmu, maoizmu, hošiminizmu se u svim tim izmima se govorilo o klasnim borbama ali ono o čemu se tamo ne govori – o eksploataciji, e to je ta točka. Dakle, ti si u Rusiji za vrijeme Staljina o klasnim borbama mogao govoriti koliko si htio, ali nisi smio govoriti o eksploataciji zato jer proleter i ne mogu sami sebe eksploatirati. To je ta točka gdje sam ja govorio da pokušavam braniti Marxa. Ono što je Marxova ključna tačka je eksploatacija i ukoliko ustrajemo na eksploataciji možemo braniti tu njegovu poziciju bez upotrebe klasnih borbi. Ukoliko ustrajemo na klasnim borbama izgubiti ćemo eksploataciju, to drugo je iskustvo svih socijalizama. Dakle, naš problem je dosta kompliciran danas, mi moramo pokušati misliti to šta Marx govori, istovremeno ne zaboraviti tih zadnjih stotinjak godina socijalističkih revolucija koje su proizvele takve stvari na koje Marx ne bi mogao imati drugog odgovora nego bi se glasilo – to je još uvijek eksploatacija. Ukratko, nije svejedno da li govorimo iz pozicije eksploatacije ili iz pozicije klasne borbe. Što se sad vašeg pitanja u užem smislu tiče, da li treba očekivati neke klasne borbe, mislim da borbe treba očekivati, ali ja im ne bih dao oznaku klasne, ja ću im dati drugu oznaku a to je oznaka političke borbe. Mislim da je cijela jedna epoha društvenih borbi prilično pri kraju i da se otvara neka nova epoha, a to je epoha političkih borbi. Dakle, svi oni koji budu politički razmišljali o eksploataciji, bez obzira da li su bogati, siromašni, kapitalisti ili ne, ovi drugi će ići na drugu stranu bez obzira na to da li su bogati, kapitalisti ili slično. U tom smislu ja mislim da imamo posla s novim diobama koje će se sve više vrtiti ne oko klasnih borbi nego oko eksploatacije i ja na taj način razumijem ono što se događa zadnjih desetljeća recimo u Africi, u Južnoj Americi, itd.

FMA: Da li je nejednakosti i diskriminaciju moguće i da li ih je korisno posmatrati kao identitarno razglobljene ili su nužno ispresijecane klasna s rodnom i rasnom, vjerska s etničkom i obratno: različite su mogućnosti presijecanja?

JALUŠIČ: Da, tako je. Na prvi pogled duboke etničke suprotnosti se pokazuju kao godinama socijalno stvorene razlike, koje postaju reaktivne – i djeluju interseksionalno, to znači da djeluju takorekuć „in concert“, u zboru. Recimo, kada neka grupa ljudi obavlja točno određene poslove i to postaje dio njihovog identiteta i vrednovanja njih i njihovih navika. O tome je već davno pisao Hechter – i pokazao kako to djeluje u migrantskim zajednicama. Danas imamo te situacije u svim zemljama, i one se opasno prikazuju kao rasni ili/etnički identitet i na tom osnovu se stvaraju hijerarhije u društvima sa potencijalom nasilnih konflikta. Tako mogu recimo tzv. vidljive manjine (recimo Romi ili Afrikanci u EU državama) biti meta rasističkih napada ili čak i GLBT populacija može biti žrtva rasnih izgrede.

FMA: Vratimo se nakratko PJMA, prvenstveno zbog njenog naziva. Šta za vas znači pridjev „postjugoslavenski“. Pitam to zbog prefiksa „post“ kojeg često možemo čuti: „postsovjetske države, postsocijalističke i sl.“ Da li taj prefiks osnovu riječi koju određuje čini anahronom ili pak živom i na neki način sklopivom, obnovljivom? Da li ima realan konstruktivan potencijal?

JALUŠIČ: Taj post- može, dakako, biti anahronistički. Ja se puno puta sjetim vrlo duhovite scene iz romana istočnonjemačkog „postsocijalističkog“ autora Thomasa Brussiga, Die Helden wie wir – Junaci kao mi, gdje pokušava u vrijeme socijalizma protagonist objasniti kolegama što su to „post-strukturalisti“ (Poststrukturalisten) koje treba STASI, tajna policija, progoniti. I govori (na njemačkom), da se kod Poststrukturalisten radi o onima koji napadaju strukturu pošte u socijalizmu (Post na njemačkom znači poštu kako instituciju). Da budem ozbiljna, mislim da smo danas često u stvarnoj nemogućnosti definiranja pojmova koji pomažu razumjeti procese u kojima se nalazimo. Mi smo u određenoj „tranziciji“ u sistemu koji još nema imena...

KUZMANIĆ: I ja isto tako prilično često upotrebljavam prefiks post, posebice u vezi s kapitalizmom, govorim i o postreligiji, postrevolucionarnosti, ali kako ja razumijem i gdje ja mislim da je finta sa post? Mislim da moramo biti jako skromni i priznati da prefiks post zapravo prije svega označava našu nesigurnost, našu nemogućnost i našu svijest o tome da ne znamo gdje smo. Mi nemamo imena za ono u čemu smo. Prefiks post je za mene vrhunski simbol, vrhunski simptom, koji nas upozorava na neki sasvim novi kvalitet gdje se pojavljuje naša skromnost jer mi nismo više u dobu znanosti gdje tako lijevom rukom dajemo imena nekim stvarima nego danas smo uz pomoć tog prefiksa post priznali da se čak i ne usuđujemo označavati stvari nego ih radikalno neutralno označavamo. ■

mreža za izgradnju mira

Počela druga Ljetna škola civilnih sloboda i aktivizma

U Sarajevu je 16. jula počela druga Ljetna škola civilnih sloboda i aktivizma koja se održava u prostorijama Centra za kulturnu i medijsku dekontaminaciju u Kampusu Univerziteta.

U organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava BiH od 16. jula do 3. augusta 30 učesnika/ica iz Travnika, Orašja, Sanskog Mosta, Bihaća, Cazina, Sarajeva, Banje Luke, Mostara i Pala upoznat će se sa oblastima tranzicione pravde, ljudskih prava, identiteta, stereotipa, predrasuda, aktivizma te sa dekonstrukcijom jezika mržnje, kao i lokalnom upravom i ustavnim uređenjem u BiH.

Škola ima za cilj zbližiti učesnike, kao i upoznati ih i povezati sa profesionalnom zajednicom predavača i partnerskih nevladinih organizacija, koje također rade na ohrabivanju pozitivnih promjena u Bosni i Hercegovini.

Kroz predavanja relevantnih predavača iz raznih oblasti, polaznici/e će prolaziti i kroz brojne simulacije, radionice i iskustveno učenje.

"Novina u odnosu na prošlu godinu jeste program mentoriranja tokom kojeg učesnici od prošle godine zajedno sa profesorima iznose predavanje, kako bi više saznali o temi za koju su se prijavili i kako bi postali edukatori vršnjaka", istakla je Luna Kalaš, koordinatorica škole.

Također, u organizaciji ovogodišnje Škole pomogli su prošlogodišnji polaznici, čime ih se dodatno stimulira da postanu aktivni sudionici građanskog društva.

Organizirajući ovakvu školu, Inicijativa mladih za ljudska prava BiH kontinuirano radi na građanskom obrazovanju mladih, razvijajući njihovu sposobnost za kritičko mišljenje o svom okruženju, potičući ih da se aktivno angažiraju u promjenama u društvu.

YIHR BiH gradi nove veze među mladima unutar Bosne i Hercegovine, posebno uključujući podijeljene zajednice. Organizacija ohrabruje i podržava mlade ljude u BiH da se zalažu za socijalnu i političku akciju o pitanjima koja su bitna za mlade ljude. Ovo zalaganje uključuje promociju kulture sjećanja o ratu u BiH 1992.-1995., zalaganje za zaštitu ljudskih prava, manjinskih prava, promoviranje pitanja vezanih za integraciju BiH u EU i demokratizaciju BiH i regije zapadnog Balkana.

Ljetna škola civilnih sloboda i aktivizma dio je projekta Građanin/ka, to sam ja, koji je podržala organizacija Civil Rights Defenders. Škola se završava 3. augusta 2012. godine.

Izvor: <http://www.klix.ba/vijesti/bih/pocela-druga-ljetna-skola-civilnih-sloboda-i-aktivizma/120717030>

izaberimo mir zajedno

RADOVI UČESNIKA

Ljudi ili zvijeri?

Mržnja...Posvuda osjetim mržnju među ljudima. Pitam se da li su mediji krivi što siju mržnju ili pak ljudi koji im naivno vjeruju ne pitajući se što stoji iza ogromnog crnog plašta zabluda.

Jezik mržnje predstavlja poruku koja izaziva neugodne reakcije te potiče na konflikt i danas je jako učestala pojava. On je sredstvo manipulisanja masom utjerivajući joj strah; strah od okoline, drugih ljudi, prijatelja, porodice pa čak i strah od samog sebe.

Nametnuli su nam grupiranje na "naše" i "vaše" i još na kojekakve zamjenice zbog kojih su ljudi spremni ubiti prvog komšiju bez trunke srama.

Zašto su ljudi su postali životinje? Svakodnevno se osjećaju ugroženima na svom teritoriju te agresivno napadaju sve ostale oko sebe što proizlazi iz nametnutog straha. Ako se prepustimo nekritičkom utjecaju medija, vjerovatno možemo i gori postati.

Nametnuli su nam obrazovanje u kojem u različite škole idu djeca različitih nacionalnosti i vjeroispovijesti. Po čemu se to oni razlikuju, možda po intelektualnim mogućnostima? E, pa ja baš ne bih rekla. Ne uče nas svim religijama, iako je to čar ovog bosanskog tla, imati priliku upoznati i naučiti mnogo toga o sličnim kulturama i religijama.

Nametnuli su nam život među zvijerima u kom se svakodnevno osjeća napetost, kao u vulkanu pred erupcijom. Zašto ja kao sedamnaestogodišnjakinja ne živim u svijetu mladosti i zajedništva, nego još uvijek osjetim u ljudima mržnju i nesnošljivost? Svi mi zaslužujemo biti ljudi, a ne zvijeri.

I na kraju pitanje je što ostaje omladini koju odgajaju mediji i okolina, učeći je o grupisanju ljudi prema nekim zamjenicama koje ništa ne govore o čovjeku i nemaju nikakvo značenje u praksi: ko će ih učiti o pravim vrijednostima čovjeka? Da li ćemo postati ljudi ili zvijeri?

Mia Bajić

Tekst je inspirisan predavanjem "Govor mržnje" koje je održala Nidžara Ahmetašević 19.07.2012 na drugoj Ljetnoj školi civilnih sloboda i aktivizma.

■ ■

Zastupam li ja dobro sebe?

Jedan mladić je imao priliku da dobije stipendiju i ode studirati u New Yorku, ali prije nego donator odluči dali je baš on pogodan za tu priliku želio je obaviti intervju u cilju upoznavanja. Razgovor se odvijao sljedećim tokom:

„Tko si ti?“ upita ga donator.

„Ja sam jedinstven i pun vrijednosti.“

„Nisam te pitao kakav si nego tko si.“

„Ja sam aktivista koji mjenja svijet na bolje.“

„Nisam te pitao za šta se boriš nego tko si.“

Mia Bajić

mreža za izgradnju mira

Adila Nišlić

„Ja sam uzorno dijete svojim roditeljima.“

„Nisam te pitao šta predstavljaš svojim roditeljima nego tko si.“

„Smatram se istinskim vjernikom i kao takav doprinosim poboljšanju društva.“

„Nisam pitao za vjeru i opredjeljenje nego tko si.“

I nakon završetka razgovora, donator nezadovoljan dobivenim odgovorima odluči mladiću ne dati stipendiju za studiranje. Ipak daje mu natuknicu da posveti pažnju proučavanju sebe, svoje ličnosti, svog identiteta, a time i mogućnost da iduće godine ponovno aplicira za dobivanje stipendije.

I tako se postavlja pitanje tko smo mi, šta mislimo da jesmo, gdje osjećamo da pripadamo. Šta je to što nas čini onim što jesmo i na koji način se možemo predstaviti svijetu koji nas okružuje? Šta nam predstavlja naš identitet i kako ga izgrađujemo?

Ovo su pitanja na koja postoje mnogi i individualni odgovori. Identitet je jedinstvena karakteristika, način na koji se predmet ili osoba predstavlja vanjskom svijetu i postaje na taj način prepoznatljiva. Volim reći da je identitet lična karta za put oko svijeta koji nas okružuje. Mi u tu kartu uvrštavamo ono što želimo i smatramo da nas opisuje i po čemu želimo i dajemo mogućnost svijetu i ljudima da nas prepozna. To nije nešto što je konstantno, nego je proces koji traje i stalno se nadograđuje na više nivoe. Mnogi faktori utječu na formiranje identiteta kod osobe. Tu svrstavamo najprije ono što nasljeđujemo i nosimo od svojih roditelja, iz svog porodičnog doma, ono što su nam oni svojim odgojem usadili. Vrijednost doba u kojem živimo također utječe na identitet, a tu možemo svstati utjecaj škole, medija, interneta i slično. Zadnje ali ne i manje važno jeste osjećaj pripadnosti nekoj grupi ljudi i sredini. To je populacija ljudi sa kojima provodimo najviše vremena i u interakciji sa njima možemo izgrađivati identitet pojedinca ili grupe. Ono na što se ja ukratko želim osloniti jeste identitet osoba s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama. Zbog specifičnih odstupanja u intelektualnim sposobnostima kao i u svim ostalim područjima koja su jednako važna jasno nam je da pomenute grupacije ne mogu sebe predstaviti svijetu u pravom svjetlu kako bi ih prepoznali i identifikovali kao takve, a pak najveći problem je u identificiranju njih samih prema sebi. Kada društvo preuzima tu ulogu da izgradi i prestavi identitet ovih osoba, ona najčešće imaju negativnu konotaciju i to u samom prefiksu, etiketiranju. Prepoznavanje njih kao „mentalno retardiranih“, „zaostalih“ ili „višestruko ograničenih“ onemogućava da stvore identitet sa svijetlim i pozitivnim naglaskom, nego ga odmah svrstava u nešto što je loše i neprihvatljivo. Uloga društva je da se informiše, proširuje svoje vidike, ruši stereotipe i na taj način pomogne da se taj negativni prefiks iskorijeni. Time će dodati još jednu bogatu tezu u vlastitom identitetu i doprinjeti će izgrađivanju identiteta onih koji ga još nemaju. Svako od nas neka se preispita: „Zastupam li ja dobro sebe?“

Priču o identitetu završit ću sa citatom: „Da bi bio niko drugi do ti lično, u svijetu koji pokušava da te pretvori u svakoga drugoga, predstavlja najtežu borbu koju je bilo koje ljudsko biće do sada vodilo i nikada neće prestati voditi.“

Adila Nišlić

Tekst je inspirisan predavanjem „Identiteti, stereotipi i predrasude“ koje su održali Saša Madacki i Dženana Kalaš 17.07.2012 na drugoj Ljetnoj školi civilnih sloboda i aktivizma.

izaberimo mir zajedno

Suočavanje sa prošlošću

Šta tačno podrazumijeva suočavanje sa prošlošću? Da li se uopšte trebamo baviti prošlošću? Šta ako nas prošlost ne zanima, šta ako nas je strah samih detalja ili nekih nemilih događaja koje su se dešavali u prošlosti?

Šta ako prošlost u nama izaziva nelagodu ili neku vrstu psihološke distance, da li u tom slučaju treba da se suočavamo sa prošlošću?

Neki će možda tvrditi da ne trebamo živjeti u prošlosti, da se naročito nas mlade prošlost ne tiče, da treba da gledamo naprijed i zaboravimo sve što se dogodilo. Ovo je u neku ruku tačno ali i ne. „Na mladima svijet ostaje“, a s tom rečenicom ili izjavom idu i određene odgovornosti - da gradimo budućnost ali da i neke mračne tajne prošlosti pokušamo „razvedriti“.

Mi, koji nismo imali neka „mračna“, iskustva poričemo prošlost, dok se ljudi (navest ćemo primjer rata u BiH 1991-1995) koji su izgubili sve što su imali, itekako sjećaju svoje prošlosti i neće tako lako krenuti u budućnost, dok ne razriješe neke stvari koje ih tište, koje su im i dalje nejasne ili pak dok se ne pogledaju oči u oči sa svojim strahovima.

Nitko ne može biti ravnodušan na sve te nemile događaje koji su se dešavali u periodu rata na prostorima BiH ali mi to zaboravljamo lako, možda čak i prelako, dok ljudi (žrtve) s tim žive i nakon ovoliko godina.

Suočiti se sa prošlošću sam i nije tako lako, bez neke adekvatne psihološke pomoći, pomoći porodice i ljudi koji su nam najbliži. To možemo vidjeti kroz primjer čovjeka kojeg poznajem i koji je bio u ratu, ranjavan je više puta (50% invalid) i preživio je. Psihički je on još i dalje u ratu. Ima lagodan život, živi sa suprugom i dvoje djece koji su mu potpora u životu. Čovjek koji danas živi u tzv. „normalnoj situaciji“ i dalje krije oružje u svojoj bašti i pravi bunker ispod zemlje, ubacujući u isti hranu, živeći s mislima da će rat sutra započeti. Ovaj čovjek se ne može oporaviti bez pomoći društva i porodice koja ga okružuje i bez osnovne psihološke pomoći, a u njegovom mjestu nema organizacija koje se bave pomaganjem ljudima sa postratnim sindromom.

On u svojoj glavi ima više identiteta, jedan od najizraženijih je taj da je on i dalje ratnik, i da ga to psihički ubija.

Naš mentalitet je pun predrasuda, prvenstveno ta okolina u kojoj se čovjek nalazi, nazivajući ga pogrdnim imenima (luđakom, ratnim krmkom), to su sve predrasude koje još utiču na njegovu volju da se obrati za pomoć.

Ovo je samo jedan u nizu primjera ljudi koje uništavaju predrasude. Dopustimo ljudima da pokušaju da se suoče sa prošlošću jer to je jako težak proces, proces koji može a i ne mora uroditi plodom, sve zavisi od ličnosti. Nekim ljudima je bolje i draže živjeti u prošlosti, dok drugima je to noćna mora i pokušavaju svim silama da izađu iz nje na ovaj ili onaj način.

Prihvatanjem i suočavanjem sa prošlošću dolazi do psihološkog oslobođenja od prošlosti, činjenica, i na kraju i samog sebe. I upravo u tom prihvatanju leži ključ našeg unutarnjeg zadovoljstva, ispunjenja i slobode, jer moja sloboda, kao i tvoja pa i ovog čovjeka iz mog primjera, počinje kada se ja, kao i ti, ili naš čovjek iz primjera, počinjemo osjećati suodgovornim za ponašanje svoje zajednice.

Almedin Imširović

mreža za izgradnju mira

Zbog toga pokušajmo se suočiti i prihvatiti prošlost da drugi ljudi ne ispaštaju, i da na kraju imamo bolju budućnost, te da nas naša prošlost ne sputava u našim namjerama u budućnosti.

Almedin Imširović

...

Tranzicijska Pravda

Bosna i Hercegovina kao kandidat za članstvo u Europsku Uniju prihvatila je da će kroz proces integracija sa EU proći kroz određene reforme i biti spremna da preuzme odgovornost za dešavanja u ratnim sukobima od raspada SFRJ. Kroz razvojni program UNDP-a a na inicijativu EU, Bosna i Hercegovina je izradila i usvojila strategiju za sprovođenje tranzicijske pravde. Tranzicijska pravda jeste novija metoda u teoriji i praksi zaštite ljudskih prava. Sprovodi se u društvima koja su opterećena nasleđem teškog, masovnog i sistemskog kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava i predstavlja odgovor na ta kršenja, kako bi se došlo do uspostavljanja vladavine prava sprovela je aktivnosti u pravcu ublažavanja posledica zločina koji su počinjeni i stvorili uslovi za promovisanje mira i demokratije s ciljem sprečavanja ponavljanja prošlosti. BiH ima pet osnovnih obaveza koje mora da ispuni a koje je međunarodno pravo dalo za osnovu uspostavljanja i primjene metoda tranzicijske pravde, kako bi se obezbedila borba protiv nekažnjivosti i zaštiti ljudskih prava. Obaveza BiH je da spriječi kršenje ljudskih prava, efikasno istraži sve navode o zločinima, ukoliko dođe do propusta, imenuje žrtve i počiniocce, procesuiru sve one za koje postoji osnovana sumnja da su naredili ili lično počinili zločine, te da organizuje efikasan i fer sudski postupak, obezbjedi reparaciju za žrtve zbog patnji koje su prošle.

Obaveze države spovode se kroz četiri osnovna mehanizma:

- Krivičnu pravdu
- Kazivanje istine
- Reparaciju
- Institucionalne reforme

Ono što je od posebne važnosti za naše društve jeste ta činjenica da ćemo napokon imati priliku da implementacijom tranzicijske pravde zadovoljimo potrebe i pravdu samih žrtava koje 17 godina nakon rata tragaju za istinom i pokušavaju dokazati zločine koji su počinjeni nad njima. Kao uzoran građanin Bosne i Hercegovine svaki pojedinac bi trebao da svojim ličnim zalaganjem daje doprinos u sprovođenju strategije koja je izrađena. Kao takvi građani pružit ćemo podršku žrtvama i olakšati rad institucijama koje su zadužene za sprovođenje i implementaciju tranzicijske pravde i pokazati da odgovornost građana, jednih prema drugima, znači bolje društvo za nas, kao i za naše buduće generacije.

Tijana Petrić

...

Da li odjelo čini ili predstavlja čovjeka?

Širom svijeta ljudi se identifikuju na osnovu njihove društvene uloge, etničke skupine ili ipak na osnovu njihove nacionalne pripadnosti. Postoje razni načini identifikovanja, što je ujedno i prirodna pojava svakog pojedinca da se identifikuje sa nekom grupom ili sredinom. Kao posljedica toga tu se stvaraju određeni stereotipi i predrasude, koje

Tijana Petrić

izaberimo mir zajedno

su najčešće rezultat neznanja ili često nametnutog mišljenja sa kojima se susrećemo svakodnevno u svojoj okolini. U biti, nije to naša određena pripadnost ili lojalnost nekoj grupi koja bi nas trebala predstavljati u našem „odjelu“ i tako davati određenu sliku o našoj personi. Nažalost, ljudska priroda je takva da na osnovu spomena imena ili na osnovu nečijeg izgleda mi u podsvijesti pokušavamo tu osobu svrstati u određenu grupu. Ali kada razmotrimo činjenice i upoznamo bolje tu osobu, svrstavamo je u neku od nama bliskih ili prihvatljivih grupa. U suštini postoje razne vrste karaktera koje i čine nas ljude različitim, ali ljudska dijela i humanost su ta koja nas određuju, čine i predstavljaju. Naše „odjelo“ čine naša dijela, a ne naš smisao za modu, siromašnost ili bogatstvo. Činjenica da je u određenim situacijama čovjek svojim gestom ili ne-gestom može da nam stvori lošu predstavu o sebi, a da u biti takav nije. Može prevagnuti naše mišljenje o toj osobi da ga gledamo u drugom svijetlu, ali i da ga ujedno svrstamo u njegovu određenu grupu sa kojom se identifikuje, na primjer nacionalnu ili etničku. Gledano kroz drugu prizmu, čija svjetlost baca i na druge pripadnike njegove grupe koji ne moraju nužno biti nama lično neprijatelji ili čak poznanici, ali u određenom kontekstu stvaramo predrasude prema toj grupi i stvaramo možda čak i osjećaj mržnje, ali isto tako izreka „s kim si takav si“ i „vrana vrani ne kopa oči“, tako se i mi družimo sa onim ljudima sa kojima smo našli zajedničku riječ, misao, osjećaj, solidarnost, a time i sami sebe svrstavamo u grupe koje nas karakterišu, a bila to grupa rockera, grupa vojnika, grupa siromaha... Navodim ove primjere jer su najjednostavniji, svi su uniformisani, slijede jednu misao ili ideju, ali kada izdvojimo jednog po jednog iz grupe oni su različiti, jer nisu isto odgojeni i nemaju isti karakter, osjećaj, mada slijede iste ideale i isto su obučeni, jer isto tako onaj koji se kiti zlatom ne znači da je u duši „zlatan“. Može da bude zanesen mržnjom, da širi jezik mržnje, da nam želi zlo... I sve što je nastalo ili se desilo kao uzrok nase svađe ili našeg viđenja jednog pojedinca, prebacujemo na cijelu grupu i tako osjećamo mržnju i strah. Imenica strah ponekad probudi u čovjeku uzburkane emocije, iako se striktno drži određenih principa, kada se i sam nađe u prilici da osjeti strah, čovjekova priroda nalaže da bude popustljiv. I tako se zadese pojedinci iz različitih grupa koje su se možda i sukobile ili bili „smrtni“ neprijatelji koji su imali određenu dozu stereotipa ili predrasuda o neprijateljskoj grupi, nađu se u istoj situaciji i u istom strahu, gdje oni u borbi za opstanak popuste ili odreknu se svojih principa i tako spase jedno drugo. Često ovakva priča ima i sretan kraj gdje ti pojedinci postanu jako dobri prijatelji i sukobe se protiv zajedničkog zla. U ovom slučaju rekla bih da je to zlo bila predrasuda koja je nametnuta od nekog trećeg faktora koji je ne nužno imao korist da tako oblikuje mišljenje pojedinca a poslije i grupe, i koji je imao koristi od svega toga. Kada uvidimo da na svijetu ima i dobrih i loših ljudi bez obzira na njihovu identifikaciju, čovjeka svrstavamo među dobre i loše ljude, one koji djeluju humano i racionalno i dru gi koji pomoću nametanja određenih predrasuda svojoj grupi imaju korist, ali promovišu se kao heroji. Na kraju krajeva, dobro uvijek pobjedi zlo, kao što kaže Nelson Mandela „niko se nije rodio mržnjom prema drugom biću, zbog njegove kože, porijekla ili religije. Ljudi se uče da mrze, a ako se mogu naučiti da mrze, onda ih treba naučiti da vole, jer je ljubav mnogo prirodnija ljudskom srcu od mržnje“.

Nermina Cakić

Nermina Cakić

mreža za izgradnju mira

info@mreza-mira.net

www.mreza-mira.net

www.facebook.com/mzim.bh

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Ovaj dokument je pripremljen uz pomoć Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih Država (USAID). Stavovi autora izraženi u ovoj publikaciji ne moraju odražavati stavove USAID-a ili Vlade SAD-a.